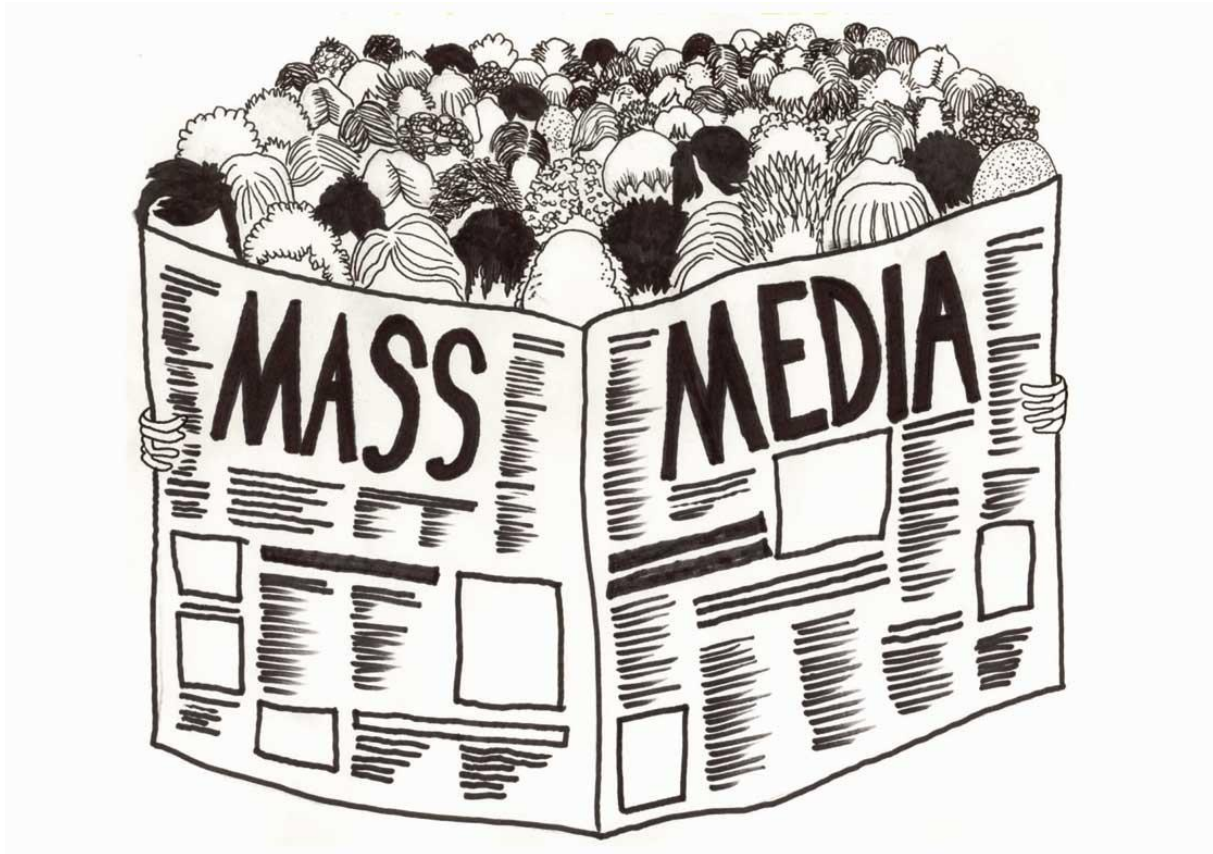

Tarrant, verdachte of terrorist?

Een discoursanalyse over de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch, Nieuw-Zeeland op 15 maart 2019

Noël Valk
3978680
20-8-2019
Universiteit Utrecht, USBO
Master Communicatie, Beleid & Management
Masterscriptie
Begeleid door: dr. Pauline Hörmann
Tweede lezer: dr. Madeline Winnubst

Samenvatting

In dit onderzoek zijn een literatuurstudie en een discoursanalyse uitgevoerd over de representatie van de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch, Nieuw-Zeeland op 15 maart 2019. Het doel van deze studies was om te onderzoeken hoe er wordt geschreven over de vermoedelijke dader en de slachtoffers. Dit is gebeurd door te kijken naar de representatie van de genoemde actoren. Hierbij zijn geschreven teksten bestudeerd op woordniveau. Er is namelijk gekeken naar de termen die worden ingezet om te refereren aan de actoren.

Er zijn recentelijk enkele discoursanalyses uitgevoerd over verschillende aanslagen. Wat maakt dit onderzoek dan anders dan de vorige? Bij de voorheen geselecteerde casussen had de vermoedelijke dader altijd een islamitische achtergrond. Bovendien had de vermoedelijke dader altijd een Westerse samenleving als doelwit. In het geval van deze casus heeft de vermoedelijke dader een Westerse achtergrond en zijn moslims het beoogde doelwit. Waarom maakt dit verschil nu zo veel uit? Dit verschil is betekenisvol op basis van de resultaten van eerdere studies, waaruit bleek dat niet elke aanslag even uitvoerig wordt belicht in media. Zo krijgen aanslagen die vermoedelijk gepleegd zijn door een islamitische dader liefst 357% meer media-aandacht dan aanslagen die vermoedelijk gepleegd zijn door daders die geen moslim zijn (Kearns, Betus & Lemieux, 2017). Dit gecombineerd met het gegeven dat er een symbiotische relatie bestaat tussen terrorisme en media maakt het relevant en interessant om onderzoek te doen naar de representatie van de betrokkenen bij de aanslag in Christchurch (Powell, 2011).

Bij de uitvoering van deze discoursanalyse is uitgegaan van het concept 'discours' zoals omschreven door Foucault. Volgens Foucault bepaalt een discours hoe er betekenis wordt gegeven aan het onderwerp van het discours. Oftewel, door het discours over de vermoedelijke dader en de slachtoffers te analyseren kan bekeken worden welke betekenis men geeft aan deze actoren. Het analyseren van het discours is gedaan door middel van een *Critical Discourse Analysis*. Dit concept is geschikt om te gebruiken bij onderzoek naar betekenisgeving aan mensen in het algemeen en aan minderheden in het bijzonder (Van Dijk, 1999). Met behulp van een *Critical Discourse Analysis* kan de representatie van bevolkingsgroepen kritisch worden geanalyseerd. In het geval van dit onderzoek is deze analyse uitgevoerd aan de hand van het driedimensionale model zoals opgesteld door Fairclough (1989). Met behulp van het driedimensionale model komt men tot een linguïstische beschrijving van een tekst, een interpretatie van de relatie tussen tekst en discursieve processen en een uitleg van de relatie tussen discursieve processen en sociale processen (Hashemi & Ghanizade, 2012; Huisman, 2016). Dit houdt in dat er wordt bestudeerd wat er wordt gezegd, door wie het wordt gezegd en hoe deze informatie zich verhoudt tot de maatschappij waarin het discours plaatsvindt.

Uit de resultaten is gebleken dat de vermoedelijke dader veelal wordt aangeduid door middel van zijn eigen officiële naam. Daarnaast wordt hij omschreven aan de hand van zijn rol tijdens de aanslag. Er worden uiteenlopende kenmerken en karaktereigenschappen besproken wanneer er aan hem wordt gerefereerd. De slachtoffers worden voornamelijk geduid met behulp van collectieve termen en feitelijke informatie, waardoor er een beeld ontstaat van een grote en relatief anonieme groep mensen. In het discours bleken vooral politici en ooggetuigen aan het woord te komen. Hiermee lijkt men tegemoet te komen aan de aannemelijke behoefte vanuit de maatschappij om aanvullende feitelijke informatie te verkrijgen. De slachtoffers zelf en de vertegenwoordigers van de slachtoffers komen

nauwelijks aan het woord. Vervolgonderzoek wordt aanbevolen om de effecten van deze bevindingen op het publiek te onderzoeken. Door deze effecten te onderzoeken kan aan het licht worden gebracht hoe de representatie in het huidige discours invloed heeft op de betekenisgeving door de mediaconsument.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	2
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Onderzoeksvraag	6
2. Theoretisch kader	7
2.1 Representatie en beeldvorming	7
2.2 <i>Framing</i>	8
2.3 Discours	8
2.4 Kritische discoursanalyse	9
2.5 Driedimensionaal model	10
2.6 Deelvragen	11
3. Methode	13
3.1 Literatuurstudie	13
3.2 Empirische studie: discoursanalyse	13
3.2.1. Selectie van materiaal	13
3.2.2 Tekstuele Analyse	14
3.2.2.1 Lexicalisatie	14
3.2.2.2 Predicatie	15
3.2.2.3 Verbale processen	16
3.2.2.4 Sociale context	17
3.3 Betrouwbaarheid en validiteit	17
4. Resultaten	19
4.1 Lexicalisatie	19
4.1.1 Lexicalisatie vermoedelijke dader	19
4.1.2 Lexicalisatie slachtoffers	20
4.2 Predicatie	20
4.2.1 Predicatie vermoedelijke dader	20
4.2.2 Predicatie slachtoffers	21
4.3 Verbale processen	21
5. Analyse resultaten	23
5.1 Lexicalisatie	23
5.1.1 Lexicalisatie vermoedelijke dader	23
5.1.2 Lexicalisatie slachtoffers	23
5.2 Predicatie	24
5.2.1 Predicatie vermoedelijke dader	24
5.2.2 Predicatie slachtoffers	25
5.3 Verbale processen	25
5.4 Sociale context	26
6. Conclusie	28
7. Discussie	30
Literatuurlijst	32
Bijlagen	34
Bijlage 1. Overzicht corpus en sprekers	34
Bijlage 2. Overzicht lexicalisatie-analyse	42
Bijlage 3. Overzicht predicatie-analyse	50

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Anno 2019 is terrorisme een begrip dat op verscheidene plekken in de maatschappij terugkomt. Zo is het onderwerp van dagelijkse gesprekken, politieke debatten, wetenschappelijke studies, discussies in talkshows, krantenberichten, humoristische programma's en zelfs kinderboeken (Croft, 2006). Bovendien kan de dreiging van terrorisme leiden tot politieke maatregelen op nationaal niveau of tot militaire interventies op internationaal niveau (Bartolucci & Gallo, 2013). Met andere woorden, een terroristische daad is meer dan een heftige en droevige gebeurtenis op een bepaalde plek en op een bepaald moment. Het effect van een terroristische daad is complex en heeft niet enkel betrekking op de fysieke slachtoffers. Er is ook sprake van mentale, sociale, politieke en maatschappelijke gevolgen die mede worden bepaald door de context waarin de daad plaatsvindt. Cruciale onderdelen van deze context zijn media en hun berichtgeving over terrorisme.

Op vrijdag 15 maart 2019 werd de wereld opgeschrikt door een treurig bericht uit Nieuw-Zeeland. Er had die dag in de stad Christchurch een aanslag plaatsgevonden waarbij uiteindelijk vijftig mensen om het leven kwamen en nog eens tientallen mensen gewond raakten (bron: www.nos.nl). Bovendien werd de complete aanslag op beeld vastgelegd en gedeeld door de vermoedelijke dader, waardoor de impact van de schokkende gebeurtenis indien mogelijk nog groter was. De aanslag hield dan ook het mondiale nieuws in zijn greep. Ook in de Nederlandse media was het een veelbesproken onderwerp. Bij berichtgeving over gebeurtenissen als deze is voorzichtigheid geboden. De relatie tussen media en terrorisme is namelijk een symbiotische, in die zin dat de daders en media elkaar 'nodig hebben' (Powell, 2011). De daders gebruiken media om hun boodschap over te brengen aan een zo groot mogelijk publiek, terwijl media de plicht hebben om te berichten over dit soort uitzonderlijke gebeurtenissen. Oftewel, de impact die een terroristische aanslag heeft op publiek is voor een groot deel afhankelijk van de wijze waarop er in media over wordt gesproken of geschreven. In dit kader is het belangrijk en relevant om de berichtgeving over terroristische daden kritisch te onderzoeken. In dit onderzoek ligt de focus op berichtgeving over de aanslag van 15 maart 2019 in Christchurch en die nader bestuderen.

Er zijn reeds enkele discoursanalyses uitgevoerd waarbij de focus lag op Nederlandse berichtgeving over (onderwerpen die verbonden zijn met) terrorisme dan wel een specifieke terroristische aanslag. Zo is er onderzoek gedaan naar de representatie van vluchtelingen in de Nederlandse media, naar de berichtgeving omtrent de aanslag op de medewerkers van Charlie Hebdo in Parijs, naar de berichtgeving omtrent de moord op Theo van Gogh in Amsterdam en naar *Dabiq Magazine* wat werd geproduceerd door IS. Echter, wat het onderwerp van dit onderzoek onderscheidend maakt is dat het gaat om een terroristische daad die vermoedelijk is gepleegd door een zelfbenoemde atheïstische extreemrechtse dader. Hierbij waren moslims en de islam het doelwit. In de onderwerpen van eerder onderzoek was er sprake van zelfbenoemde moslims die de Westerse maatschappij beoogden aan te vallen. Dit verschil is betekenisvol, omdat onderzoek heeft uitgewezen dat niet elke terroristische aanslag even uitvoerig besproken wordt in media. Zo krijgen terroristische aanslagen die gepleegd worden door een islamitische dader liefst 357% meer media-aandacht dan terroristische aanslagen die gepleegd worden door daders die geen moslim zijn. Bovendien worden terroristische aanvallen waarvan de dader of verdachte islamitisch is doorgaans in verband gebracht met 'een gevaarlijke macht van buitenaf', terwijl terroristische aanvallen waarvan de dader of

verdachte een Westerse achtergrond heeft worden omschreven als ‘‘minimale bedreigingen van mentaal zieke mensen’’ (Kearns, Betus & Lemieux, 2017). Op basis van het feit dat de impact van terrorisme mede afhankelijk is van de manier waarop er in media over wordt gecommuniceerd zijn discoursanalyses over terrorisme maatschappelijk relevant, zeker wanneer er recentelijk een terroristische aanslag heeft plaatsgevonden. Het gegeven dat er bij de onderwerpen van eerdere onderzoeken binnen dit terrein sprake was van zogezegd de islam als ‘dader’ en het Westen als ‘slachtoffer’ houdt in dat het huidige onderzoek een bescheiden wetenschappelijke leemte opvult.

1.2 Onderzoeksvraag

Op basis van bovenstaande is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Op welke wijze worden de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch, Nieuw-Zeeland gerepresenteerd in de vier grootste Nederlandse kranten?

Het doel van deze onderzoeksvraag is om inzicht te krijgen in hoe er in Nederlandse kranten geschreven wordt over actoren die betrokken zijn bij een aanslag waarbij de vermoedelijke dader van Westerse komaf is en de beoogde slachtoffers behoren tot een minderheidsgroepering. Op dit moment is hierover geen informatie beschikbaar. Dit terwijl beschikbaarheid van deze informatie wel gewenst is. De gevolgen en effecten van terrorisme worden immers grotendeels bepaald door de manier waarop er in media over wordt gecommuniceerd. Op het moment dat het onderzoek wordt uitgevoerd is er weinig bekend over de berichtgeving in de Nederlandse media over dit soort aanslagen. Hierdoor kunnen er onmogelijk uitspraken worden gedaan over de eventuele effecten van dergelijke aanslagen op de Nederlandse samenleving. Dit huidige onderzoek is dan ook voornamelijk exploratief van aard. Het is een aanzet om meer te weten te komen over hoe er geschreven wordt over een aanslag zoals deze in Christchurch heeft plaatsgevonden. Op basis van de bevindingen uit dit onderzoek kunnen er experimentele en/of vergelijkende studies worden uitgevoerd. Op deze wijze kan er wetenschappelijk worden onderbouwd hoe de bevindingen zich verhouden tot resultaten van eerdere studies. In deze eerdere studies werd berichtgeving over aanslagen geanalyseerd waarbij de daders en slachtoffers andere demografische kenmerken hadden dan de vermoedelijke dader en slachtoffers van de aanslag in Christchurch. Bovendien kan er met behulp van de resultaten van dit onderzoek worden onderzocht welke effecten de gekozen representaties hebben op het publiek. Echter, alvorens dit soort verhoudingen kunnen worden onderzocht moet er eerst informatie beschikbaar zijn om te onderzoeken. Aan de hand van bovenstaande onderzoeksvraag wordt in deze studie een deel van de ontbrekende informatie in kaart gebracht.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt de literatuurstudie voor dit onderzoek besproken. Hierin wordt toegelicht welke theoretische concepten er zijn gebruikt in de discoursanalyse. Hierbij wordt eerst de essentie van elk concept besproken. Vervolgens wordt uiteengezet hoe ieder concept zich verhoudt tot dit onderzoek. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk worden de deelvragen gepresenteerd en toegelicht.

2.1 Representatie en beeldvorming

Het eerste relevante concept voor dit onderzoek is ‘representatie’, oftewel hoe de realiteit wordt afgebeeld. In het geval van deze discoursanalyse wordt er onderzocht hoe de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch worden gerepresenteerd. Representaties kunnen plaatsvinden via allerlei uiteenlopende beelden, tekens en tekensystemen (Chandler, 2017). Aangezien er in dit onderzoek een discours wordt geanalyseerd is taal het tekensysteem wat wordt bestudeerd om de representaties te analyseren. Representaties zijn vertegenwoordigingen van een groter geheel, waardoor beeldvorming over een groep of persoon kan ontstaan. Deze beeldvorming wordt gebaseerd op stereotypen, wat karaktereigenschappen zijn waarvan men denkt dat deze toebehoren aan alle leden van een bevolkingsgroep (Schermer, 2008). Enerzijds kunnen deze stereotypen leiden tot negatieve gevolgen, omdat ze kunnen leiden tot onjuiste vooroordelen. Anderzijds hebben we deze nodig, want het is simpelweg onmogelijk om over alle (groepen) mensen waarmee we in contact komen wetenschappelijk onderbouwde kennis te vergaren en te onthouden (Verluyten, 2013). Vanwege deze spanning is onderzoek naar representaties en beeldvorming altijd relevant. Er moet immers op worden toegezien dat (onterechte) stereotypering niet leidt tot discriminatie en/of racisme of tot beperking van de bestrijding hiervan. Media zijn cruciaal bij de representatie van – en beeldvorming over bevolkingsgroepen. Westerse media blijken structureel tekort te schieten in hun representatie van minderheidsgroeperingen in het algemeen en moslims in het bijzonder (Shadid, 2005). Zo is er in deze representaties sprake van een gesimplificeerde en afstandelijke presentatie van de islam, problematisering en stigmatisering van de desbetreffende bevolkingsgroep, een verdeling van de maatschappij in ‘wij’ en ‘zij’ en een beperkt aandeel in media van leden van de bewuste bevolkingsgroep zelf (Shadid, 2005). Dit is een problematische situatie in die zin dat dit kan leiden tot onterechte vooroordelen en onjuiste verwachtingen. Dit heeft weer invloed op hoe men informatie over de bewuste bevolkingsgroep verwerkt. Zo onthoudt men informatie beter wanneer hiermee de genoemde vooroordelen en verwachtingen worden bevestigd. Bovendien heeft men de neiging om positieve informatie over de eigen bevolkingsgroep en negatieve informatie over andere bevolkingsgroepen te onthouden (Gijsberts & Dagevos, 2004; Shadid, 2005). Hierdoor kunnen sociale spanningen in de hand worden gewerkt. Om deze sociale spanningen ofwel voor te zijn, ofwel aan de kaak te stellen wanneer er sprake van is worden discoursanalyses als deze uitgevoerd (Van Dijk, 1993). Op basis van het bovenstaande kan informatie uit krantenartikelen – al dan niet bedoeld - eveneens tot beeldvorming leiden. In deze analyse wordt er gelet op de taal die er in de vier grootste Nederlandse kranten wordt gebruikt bij de representatie van de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag. Een verdere toelichting op het geselecteerde corpus volgt in hoofdstuk 3.

2.2 Framing

Aansluitend op representatie en beeldvorming is ‘*framing*’ een interessant concept. Door middel van *framing* kan beeldvorming immers worden gestimuleerd en aangewakkerd. *Framing* is het selecteren van bepaalde aspecten van een waargenomen realiteit, om deze vervolgens nog prominenter terug te laten komen in een media-tekst, op zo'n manier dat bepaalde probleemdefinities, causale interpretaties, morele evaluaties en oplossingen worden gepromoot (Siapera, 2010). Deze definitie - opgeteld met het gegeven dat de massamedia-consument geneigd is om de gepromote probleemstellingen en oplossingen ook daadwerkelijk over te nemen - maakt het relevant om ook het concept *framing* nader te bestuderen (Siapera, 2010). Bovendien is terrorisme extra vatbaar voor *framing*, omdat het publiek moeite heeft met het doorgronden van de internationale conflicten en complexe afwijkende ideologieën die ten grondslag liggen aan terrorisme (Berbers et al., 2016). Frames dienen als hulpmiddelen die mensen gebruiken om betekenis te geven aan de werkelijkheid. Tevens kunnen ze zorgen voor legitimiteit van handelen (Van Gorp, 2007). Oftewel, door middel van *framing* worden onze gedachten gestuurd, waarop we onze handelingen baseren. *Framing* legt vaste verbanden in onze gedachten tussen elementen, actoren en gebeurtenissen in een verhaal. Aan de hand hiervan wordt ons interpretatievermogen gestuurd. *Framing* vindt onder andere plaats via taal. Allerlei verschillende elementen van taal kunnen worden ingezet bij *framing*. Zo kan het herhaaldelijk selecteren en presenteren van bepaalde woorden, formuleringen, argumenten en stijlfiguren bijdragen aan *framing* (Van Gorp, 2007). Wat betreft het fenomeen taal ligt in deze discoursanalyse de focus op woordkeuzen. Dit heeft te maken met het onderwerp van het discours wat wordt onderzocht en de media waarvandaan het materiaal van dit onderzoek is geselecteerd. Het corpus van dit onderzoek bevat voornamelijk feitelijke berichtgeving. Hierbij worden er relatief weinig verschillende stijlfiguren, probleemstellingen of argumentatieschema's gebruikt. Desalniettemin kan er veel relevante informatie worden verkregen door te bestuderen of bepaalde woorden bijdragen aan *framing*. Eén woordkeuze kan al verschil maken. Denk aan de keuze of een luchtvaartmaatschappij spreekt van een ‘noodlanding’ of een ‘voorzorgslanding’ om een en dezelfde voortijdige landing te omschrijven. In het geval van dit onderzoek zou bijvoorbeeld de keuze tussen de woorden ‘terrorist’ of ‘verwarde man’ een zeer betekenisvolle kunnen zijn. Het woord terrorist zou kunnen bijdragen aan een frame van een dader die onderdeel is van een grotere bedreiging voor een vredige samenleving, te weten terrorisme. De term ‘verwarde man’ zou kunnen zorgen voor een frame van een dader die dusdanig in de war was dat hij als eenling heeft besloten een zeldzaam treurige handeling uit te voeren. Beide termen kunnen worden ingezet om dezelfde gebeurtenis te omschrijven. Tegelijkertijd kunnen beide termen leiden tot totaal verschillende gevallen van *framing*, wat kan leiden tot verschillen in de waargenomen realiteiten.

2.3 Discours

De term ‘discours’ heeft meerdere betekenissen, waaronder een gesprek of een bepaalde uitspraak van iemand. Echter, discours heeft in het uit te voeren onderzoek een ruimere betekenis, want hier wordt *alles wat over een bepaald onderwerp gezegd wordt* verstaan onder het begrip discours. Deze definitie sluit aan bij de theorie van Foucault over het fenomeen discours. Foucault is de meest belangrijke en invloedrijke theoreticus op het gebied van discours. Hij beschouwde een discours als praktijken die vorm en betekenis geven aan de zogenaamde objecten van deze praktijken (Long & Wall, 2012). Met ‘praktijken’ wordt er gerefereerd aan de mogelijke manieren van communiceren, bijvoorbeeld door middel van taal. Met ‘objecten van deze praktijken’ worden de actoren bedoeld waarover wordt

gecommuniceerd in het discours. In principe is dus alles wat er over een bepaald fenomeen wordt gecommuniceerd onderdeel van het discours over dat fenomeen. Dit is van belang omdat het discours onderwerpen definieert en tegelijkertijd vaststelt wat voor taalgebruik hierbij geaccepteerd wordt. Deze 'regels' zijn nergens vastgelegd en veranderen dan ook met de tijd naar gelang de sociale context waarin het discours plaatsvindt (Sturken & Cartwright, 2009). Volgens Foucault zijn 'taal' en 'betekenis' dan ook sociale constructies en geen objectieve weerspiegelingen van de werkelijkheid (Van den Berg, 2004). Het proces van betekenisgeving is een sociaal proces, waarbij er door middel van communicatieve praktijken wordt 'onderhandeld' over de betekenis die deelnemers van een discours geven aan hetgeen waarover zij communiceren. Hieruit kan worden opgemaakt dat er sprake is van een relatie tussen discours en macht. Het discours bepaalt immers hoe er gecommuniceerd mag worden en wat er gezegd en geschreven mag worden over een onderwerp. Indien je als deelnemer van een discours een (groot) publiek hebt waardoor je gehoord wordt dan heb je een zekere hoeveelheid invloed en macht. In termen van de zojuist aangehaalde metafoor bezit je dan een sterke 'onderhandelingspositie'. Je kunt namelijk de mening van een bepaalde groep beïnvloeden met uitspraken, eventueel met behulp van eerder besproken concepten als *framing*, representatie en beeldvorming. Zodoende heb je invloed op de overtuigingen van een groep mensen, maar ook op de 'regels' die gelden voor het desbetreffende discours. Dit kan doordat de kans aanwezig is dat de leden van het genoemde publiek zelf ook gaan redeneren en formuleren zoals de spreker heeft gedaan. Zo wordt er - door middel van het discours zelf - op subtiele wijze bepaald welke uitspraken geaccepteerd worden en welke niet. Wanneer bepaalde ideologieën, normen en waarden frequent terugkomen in uitspraken die worden gedaan over een onderwerp - omdat deze als juist worden gezien door een grote groep deelnemers van het discours - dan is er sprake van een dominant discours. Een dominant discours lijkt vaak neutraal, omdat deze is gebaseerd op aannames die lange tijd onbetwist blijven (Wodak, 2013). Echter, een discours is nooit neutraal, ook niet wanneer het gaat om het dominante discours. In het verlengde van de concepten 'taal' en 'betekenis' zijn ook discoursen sociale constructies, waarbij er continu wordt onderhandeld over wat geaccepteerd wordt. Hierdoor sijpelen in een discours de normen, waarden en overtuigingen door op basis waarvan het discours tot stand is gekomen. Media spelen een prominente rol bij bovenstaande, omdat doorgaans het grootste deel van een discours verloopt via mediakanalen. Daarnaast fungeren media als platform met een bepaald publiek. Op basis hiervan hebben (medewerkers van) media een zeer invloedrijke positie met betrekking tot discoursen. Zij bepalen welke deelnemer van een discours een groter platform geboden krijgt om zijn/haar bijdrage te leveren aan het discours. Op basis hiervan zijn media cruciaal bij het (re)produceren of betwisten van (dominante) discoursen (Siapera, 2010). Kortom, via en/of door media kan er macht worden uitgeoefend door discoursen te beïnvloeden. Op basis hiervan kan gesteld worden dat het noodzakelijk is om media kritisch te bestuderen. Kritisch bestuderen betekent in dit geval dat er wordt nagegaan wat er gezegd wordt en welke sprekers er aan het woord worden gelaten. Dit is noodzakelijk om erop toe te zien dat de representaties die voorkomen in discoursen niet leiden tot ongelijke verhoudingen.

2.4 Kritische discoursanalyse

In het verlengde van het feit dat de term 'discours' uiteenlopende definities kent, is er sprake van verschillende soorten discoursanalyses. In het geval van de berichtgeving over de aanslag in Nieuw-Zeeland is de kritische discoursanalyse geschikt. Een *Critical Discourse Analysis* (hierna: CDA) is namelijk een vorm van discoursanalyse waarbij voornamelijk de sociale dominantie en ongelijkheid worden bestudeerd (Siapera, 2010; Van Dijk, 1999). Dit gebeurt door taalhandelingen over een bepaald onderwerp te analyseren in de sociale en politieke

context waarin deze taalhandelingen worden geproduceerd, gedistribueerd en geconsumeerd. Door zowel deze context als de taalhandelingen zelf mee te nemen in de analyse kan er met behulp van een CDA worden onderzocht hoe taalhandelingen machtsrelaties en dominantie bevestigen, legitimeren, reproduceren en/of bestrijden. In dit kader kan een CDA worden ingezet om gevallen van sociale ongelijkheid aan het licht te brengen. Door middel van een CDA worden taalhandelingen niet enkel beschreven, maar ook verklaard en geïnterpreteerd met betrekking tot de sociale en politieke context (Van Dijk, 1999).

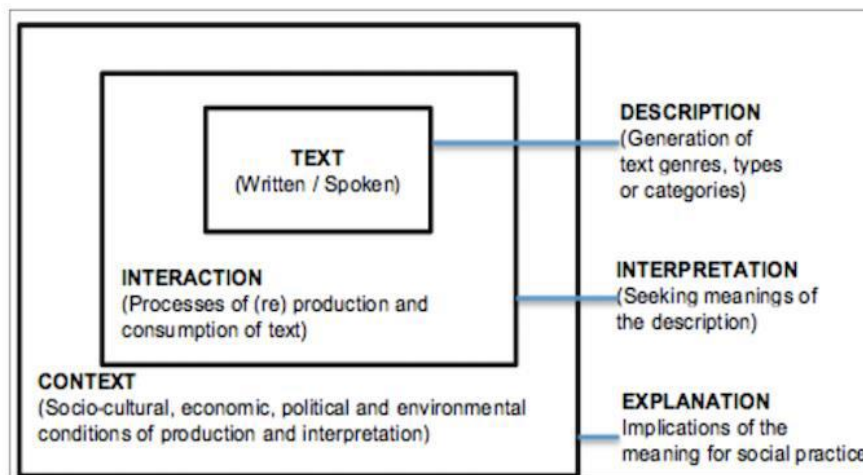
Dit gebeurt vanuit het eerder aangehaalde uitgangspunt dat taalhandelingen – gesproken dan wel geschreven – sociale constructies zijn. Met andere woorden, taalhandelingen zijn geen objectieve weergave van de werkelijkheid. De betekenis van een taalhandeling ligt niet vast in (de woorden van) de taalhandeling zelf, maar wordt bepaald door de context waarin de taalhandeling wordt gebezigd. Andersom geldt ook dat taal en de wijze waarop er over een bepaald onderwerp wordt gecommuniceerd bepalend is voor het creëren of wijzigen van de context. Oftewel, taal geeft vorm aan de context, maar wordt tegelijkertijd ook gevormd door de context.

Een discoursanalyse is een middel om te onderzoeken hoe er werkelijkheid wordt geconstrueerd met gebruik van taal (Bryman, 2016). Dit gebeurt door in kaart te brengen hoe er gesproken of geschreven wordt over een bepaald fenomeen. Wanneer dit in kaart is gebracht kan het dominante discours worden ontdekt en vastgesteld. Dit dominante discours is bepalend voor de werkelijkheid die men construeert. Een CDA is een middel om te onderzoeken wat de verhoudingen zijn tussen een (dominant) discours, macht en machtsrelaties met betrekking tot een bepaald onderwerp (Janks, 1997). Deze verhoudingen zijn vaak onzichtbaar of onduidelijk voor het grote publiek, waardoor het uitvoeren van een CDA wenselijk kan zijn om deze verhoudingen aan het licht te krijgen. Op deze wijze kan er kritisch worden beoordeeld of - en zo ja hoe - taalhandelingen sociale ongelijkheden creëren of in stand houden (Wodak, 2013). Dit gebeurt onder meer door te bestuderen wat de maatschappelijke posities zijn van sprekers binnen een discours ten aanzien van (het onderwerp van) het discours, om in het verlengde hiervan te bestuderen wat de doelen en belangen van deze sprekers zijn (Van Dijk, 1999; Janks, 1997). Hierdoor worden bij een CDA teksten niet enkel beschreven vanuit een linguïstisch perspectief, maar wordt er ook beschreven hoe, waarom en door wie de teksten worden geproduceerd. Een CDA wordt doorgaans toegepast op teksten die op het eerste oog neutraal lijken, terwijl er toch allerlei normen en waarden in doorsijpelen. Daarnaast wordt een CDA vaak gehanteerd bij onderwerpen waar er gesproken kan worden over zogenaamde asymmetrische relaties (Huisman, 2016; Siapera, 2010). Op basis hiervan is een CDA een geschikt middel voor deze discoursanalyse. Het is immers de bedoeling dat er na dit onderzoek een beeld kan worden geschetst van hoe en waarom er wordt gecommuniceerd over de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch in de vier grootste Nederlandse kranten. Bovendien is in paragraaf 1.1 reeds besproken dat er sprake is van een ongelijke afspiegeling in media op basis van de geloofsovertuiging van de verdachte als het gaat om terroristische aanslagen.

2.5 Driedimensionaal model

Om de CDA meer houvast te geven is de analyse uitgevoerd aan de hand van een theoretisch model. Met behulp van een theoretisch model kunnen deelvragen in het onderzoek op een legitieme wijze worden opgesteld. Hierdoor blijft potentiële willekeur met betrekking tot het opstellen van de deelvragen beperkt, waardoor de betrouwbaarheid van het onderzoek

toeneemt. De CDA van dit artikel wordt uitgevoerd aan de hand van het driedimensionale model zoals deze is opgesteld door Fairclough in 1989. Volgens dit model is een discours driedimensionaal, in die zin dat een discours zowel een (verzameling) tekst is, als een discursieve praktijk, als een sociale praktijk. Met andere woorden, volgens dit model is niet enkel de tekst op zichzelf belangrijk om te bestuderen, maar ook de manier waarop deze tekst is geproduceerd en wordt geïnterpreteerd met betrekking tot de sociale context (Bryman, 2016; Huisman, 2016). Volgens Fairclough is het immers onmogelijk om een goede analyse van teksten te maken zonder de context waarin deze geproduceerd is mee te nemen in de analyse (Hashemi & Ghanizade, 2012). Wanneer het driedimensionale model wordt aangehouden wordt een gesproken of geschreven tekst als beginpunt genomen om vervolgens zogegegd uit te zoomen naar de relevante context. Dit wordt geïllustreerd in figuur 1.

Figuur 1. Driedimensionaal model van Fairclough

Op deze wijze kunnen teksten beter worden geïnterpreteerd, waardoor een legitieme kritische discoursanalyse tot stand kan komen. Kortom, het aanhouden van het driedimensionale model leidt tot een linguïstische beschrijving van de tekst, een interpretatie van de relatie tussen tekst en discursieve processen en een uitleg van de relatie tussen discursieve processen en sociale processen (Hashemi & Ghanizade, 2012; Huisman, 2016). Dit houdt in dat er wordt bestudeerd wat er wordt gezegd, door wie het wordt gezegd en hoe deze informatie zich verhoudt tot de maatschappij waarin het discours plaatsvindt. Op basis van dit model zijn er drie deelvragen opgesteld die tezamen een antwoord genereren op de hoofdvraag. De drie deelvragen haken afzonderlijk in op de drie dimensies van het model. De deelvragen worden in de volgende paragraaf gepresenteerd. Voordat een deelvraag wordt gepresenteerd wordt eerst de dimensie nader uitgelegd waarop de deelvraag betrekking heeft. Zodoende worden zowel het volledige model zelf als de verhoudingen tussen het model en de deelvragen van deze CDA besproken.

2.6 Deelvragen

De tekstuele dimensie van het model heeft betrekking op de keuzes die worden gemaakt als het gaat om de formele eigenschappen van een tekst. Het woord 'keuze' is hierbij direct cruciaal, in die zin dat (de inhoud van) een tekst nooit willekeurig kan zijn. Deze is namelijk opgesteld op basis van keuzes van een spreker of schrijver. Denk hierbij aan keuzes op het gebied van tekstuele eigenschappen als vocabulaire en grammatica. Oftewel, wanneer er bij een CDA wordt ingegaan op de tekstuele dimensie, wordt er nagegaan welke woordkeuzes of zinsconstructies er worden gehanteerd in een tekst. Belangrijk element in deze analyse is

volgens Fairclough de manier waarop de hierboven aangehaalde keuzes vormgeven aan de representatie – en identificatie van de actoren (Huisman, 2016). Bij deze representatie kan er onderscheid worden gemaakt tussen lexicale representatie en predicatieve representatie. Lexicale representatie betreft de woorden die gebruikt worden om te verwijzen naar de actoren, terwijl predicatieve representatie betrekking heeft op de kwaliteiten die worden toegekend aan de actoren (Huisman, 2016). Gezien het feit dat de actoren in dit onderzoek de verdachte en de slachtoffers van de aanslag in Nieuw-Zeeland zijn, leidt bovenstaande tot de volgende deelvragen:

1.

- a) *Hoe wordt de verdachte van de aanslag lexicaal gerepresenteerd?*
- b) *Hoe worden de slachtoffers van de aanslag lexicaal gerepresenteerd?*
- c) *Hoe wordt de verdachte van de aanslag predicatief gerepresenteerd?*
- d) *Hoe worden de slachtoffers van de aanslag predicatief gerepresenteerd?*

De discursieve dimensie van het model richt zich op de verhoudingen tussen teksten en de context waarin deze teksten bestaan. Concreet houdt dit in dat er bij het bestuderen van deze verhoudingen wordt geanalyseerd hoe een tekst zich verhoudt tot eerdere uitspraken en discoursen over hetzelfde onderwerp. Bij een CDA wordt deze intertekstualiteit voornamelijk onderzocht door inzichtelijk te maken welke actoren er (veel) aan het woord komen en welke actoren er weinig of niet aan het woord komen (Van Dijk, 1993). Door de intertekstualiteit in kaart te brengen wordt de onderzochte tekst geplaatst in de context van het discours, waardoor aan het licht kan worden gebracht hoe een tekst voortborduurde op -, afwijkt van -, of verwijst naar het voorgaande discours. Dit is interessant omdat op basis van intertekstualiteit bijvoorbeeld (de schijn van) autoriteit en geloofwaardigheid kan worden ontleend, al dan niet gestaafd door uitspraken van relevante actoren. In het verlengde hiervan kan in potentie een dominant discours worden versterkt of afgezwakt. Op basis hiervan is de volgende deelvraag opgesteld:

2. *Hoe komen de discursieve processen terug in het discours over de aanslag in Nieuw-Zeeland?*

De sociale dimensie van het model betreft de verbinding tussen de bovenstaande twee dimensies enerzijds en de sociale context anderzijds. Bij de sociale dimensie staat een uitleg centraal van de relatie tussen de interpretatie van de tekstuele - en discursieve eigenschappen van een tekst en de sociale context waarbinnen deze tekst is verschenen. Zodoende kan er worden geanalyseerd hoe discoursen worden geproduceerd, gereproduceerd of bestreden. Dit leidt tot de volgende deelvraag:

3. *Hoe verhouden de tekstuele - en discursieve representatie van de verdachte en de slachtoffers van de aanslag zich tot de sociale context waarin het discours plaatsvindt?*

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet welke methoden er zijn aangehouden tijdens de uitvoering van het onderzoek. Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen: een literatuurstudie en een discoursanalyse. Dit hoofdstuk bestaat uit twee paragrafen, waarin beide onderdelen na elkaar worden toegelicht.

3.1 Literatuurstudie

In dit onderzoek zijn er twee methoden gehanteerd, te weten een literatuurstudie met betrekking tot de vooraf geselecteerde theoretische concepten en een discoursanalyse. Met andere woorden, het onderzoek is uitgevoerd zowel vanuit een hermeneutische benadering (literatuurstudie) als vanuit een empirische benadering (discoursanalyse). In de literatuurstudie zijn er verschillende concepten besproken. Een aantal hiervan zijn zogenaamde *sensitizing concepts*. Deze *sensitizing concepts* zijn representatie, beeldvorming, *framing*, discours en betekenisgeving (zie hoofdstuk 2). *Sensitizing concepts* wil zeggen dat de concepten een richting geven aan zowel de lezer van het onderzoek als aan het uiteindelijke verloop van het onderzoek zelf (Bryman, 2016). Deze concepten dienen als een algemeen referentiekader die helpen bij het interpreteren van de bevindingen van een onderzoek. Deze zienswijze staat in contrast met het idee van concepten als *operational definitions*, waarbij er sprake is van een vaststaande eenduidige definitie met betrekking tot een concept. Deze *operational definitions* geven vooraf precies aan hoe een concept moet worden ingezet bij het uitvoeren van een onderzoek (Bryman, 2016). In de literatuurstudie worden eveneens *operational definitions* besproken, namelijk de kritische discoursanalyse en het driedimensionale model (zie hoofdstuk 2). De genoemde *operational definitions* worden aangehouden bij het beantwoorden van deelvraag 1 en deelvraag 2 (zie hoofdstuk 4). De *sensitizing concepts* dienen als referentiekader om de resultaten van de deelvragen te interpreteren en te analyseren (zie hoofdstuk 5). Aangezien deelvraag 3 een interpretatief karakter heeft en enkel kan worden beantwoord met behulp van de *sensitizing concepts* komt deze deelvraag niet aan bod in hoofdstuk 4.

3.2 Empirische studie: discoursanalyse

In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze de discoursanalyse is uitgevoerd. Allereerst gebeurt dit door de selectie van het materiaal te omschrijven. Vervolgens worden de verschillende uit te voeren analyses besproken. Tevens wordt hierbij toegelicht welke categorieën zijn gebruikt om de analyses uit te voeren. Deze toelichtingen gaan gepaard met voorbeelden ter illustratie.

3.2.1 Selectie van materiaal

Het materiaal van dit onderzoek is gelijkmatig geselecteerd uit de vier grootste kranten van Nederland, te weten de Telegraaf, het Algemeen Dagblad, de Volkskrant en het NRC Handelsblad. Deze kranten hebben samen een bereik van meer dan 1 miljoen mensen en hebben afwijkende maatschappelijke en politieke invalshoeken. Daarnaast worden twee kranten getypeerd als kwaliteitskranten en twee als populaire kranten. Dit zorgt voor een brede en representatieve selectie. Er zijn in totaal 60 artikelen opgenomen in het corpus, wat neerkomt op 15 artikelen per krant. Aangezien een specifieke gebeurtenis de aanleiding is voor dit onderzoek is de startdatum van de periode waaruit het materiaal is verzameld een duidelijke, namelijk 15 maart 2019. De artikelen waren toegankelijk via de verschillende

websites van de vier kranten. De artikelen zijn gevonden door het trefwoord ‘‘Christchurch’’ in te voeren in de zoekfuncties op de websites. Uit de resultaten die hieruit kwamen zijn de eerste 15 artikelen per krant geselecteerd. Dat wil zeggen op chronologische volgorde op basis van de datum waarop het artikel is gepubliceerd.

Er moet worden opgemerkt dat bepaalde artikelen hierbij zijn overgeslagen, omdat deze niet geschikt waren voor dit onderzoek. Zo waren er enkele artikelen waarbij er werd besproken hoe de gebeurtenis in Christchurch effect heeft op de Nederlandse samenleving. Ondanks het feit dat dit een relevante invalshoek is en deze artikelen onderdeel zijn van het discours over de aanslag waren deze niet bruikbaar. In deze discoursanalyse ligt de focus immers specifiek op hoe er wordt geschreven over de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag en niet over de aanslag en de gevolgen in zijn totaliteit. Er is geen onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten artikelen. Zo zijn er ook columns meegenomen in het corpus. Dit omdat ook dit soort artikelen ontegenzeggelijk deel uitmaken van het discours wat in deze analyse wordt onderzocht. Daarbij bieden de kranten het platform hiervoor.

In enkele artikelen werden er delen van het manifest geciteerd wat de schutter heeft gepubliceerd vlak voor zijn misdaad. Er is voor gekozen om deze passages buiten beschouwing te laten voor dit onderzoek. De vermoedelijke dader refereert in deze passages weliswaar aan de beoogde slachtoffers, maar de bewuste uitspraken werden als dusdanig extremistisch gezien dat deze buiten beschouwing zijn gelaten. Wanneer deze uitspraken zouden worden meegenomen in de analyse dan zou dat een vertekend beeld geven van het discours wat er gaande was. Bovendien worden passages als deze niet geciteerd met het doel een bijdrage te leveren aan het discours. De passages worden geciteerd om te illustreren wat voor extremistische levensovertuigingen de schutter aanhangt.

Bovenstaande heeft geleid tot een corpus van 60 artikelen. Hiervan dateerde het eerste artikel van 15 maart 2019, terwijl het laatste artikel is gepubliceerd op 10 april 2019. De titels en datums van de artikelen die zijn gebruikt voor dit onderzoek zijn terug te vinden in bijlage 1.

3.2.2 *Tekstuele Analyse*

3.2.2.1 *Lexicalisatie*

Zoals uiteengezet in het theoretisch kader wordt bij de lexicalisatie-analyse bestudeerd welke termen er worden ingezet om te refereren aan de actoren, in dit geval de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag. Wordt de vermoedelijke dader bijvoorbeeld geduid als verdachte, extremist of terrorist? Worden de slachtoffers beschreven als een mensenmassa of is er sprake van personificatie? Voor deze lexicalisatie-analyse wordt er gebruik gemaakt van *Social Actor Analysis*, zoals deze is toegepast in de discoursanalyse van Huisman over de representatie van vluchtelingen. De *Social Actor Analysis* is namelijk een methode om de representatie van sociale actoren te analyseren (Huisman, 2016). Volgens deze methode is er sprake van zogenaamde socio-semantische keuzes als het gaat om de representatie van actoren. Deze keuzes zijn betekenisvol, in die zin dat ze een reflectie zijn van een bepaald ideologisch kader (Huisman, 2016). Binnen de *Social Actor Analysis* wordt er onderscheid gemaakt tussen drie categorieën, te weten nominatie, identificatie en functionalisatie. Hierbij worden de eerste twee categorieën onderverdeeld in drie subcategorieën.

De gevallen waarbij de actoren worden geduid bij naam vallen onder de categorie nominatie. Dit kan op formele wijze, semi-formele wijze of op informele wijze. Simpel voorbeeld: enkel een achternaam wordt gezien als formeel, voor- en achternaam wordt gezien als semi-formeel, enkel voornaam wordt gezien als informeel. Identificatie wil zeggen dat de actoren worden omschreven met betrekking tot wat ze 'zijn'. Dit kan door middel van classificatie, relationele identificatie of fysieke identificatie. Bij classificatie worden er maatschappelijke kenmerken gebruikt om actoren te duiden. Voorbeelden hiervan zijn religie, leeftijd of geslacht. Bij relationele identificatie worden actoren geduid in termen van hun relatie met andere actoren, zoals zou gebeuren bij een familielid of buurman van een bepaalde hoofdrolspeler. Bij fysieke identificatie worden uiterlijke kenmerken ingezet om een actor te omschrijven. Functionaliseren houdt in dat actoren worden geduid in het kader van hun sociale of maatschappelijke functies of activiteiten. Denk hierbij aan het beroep wat iemand uitoefent, de functie die iemand vervult binnen een religieuze gemeenschap of de rol die iemand vervult tijdens een bepaalde maatschappelijke gebeurtenis. Op basis hiervan worden termen als 'dader' en 'slachtoffer' in dit onderzoek ingedeeld bij deze laatste categorie.

Hieronder volgt een kort tekstfragment waarin meerdere lexicalisaties voorkomen met betrekking tot de vermoedelijke dader. De lexicalisaties volgen zeer kort of direct na elkaar. Dit fragment illustreert wat er wordt verstaan onder de verschillende (sub)categorieën van lexicalisaties.

'De aanslagpleger is de Australiër Brenton Tarrant.' (NRC, 15-3-2019).

In bovenstaande citaat is er sprake van drie verschillende lexicalisaties, namelijk *de aanslagpleger* (functionaliseren), *de Australiër* (identificatie; classificatie) en *Brenton Tarrant* (nominatie; semi-formeel). Op deze wijze zijn de 60 artikelen nagegaan en zijn alle lexicalisaties onderverdeeld in de aangehaalde categorieën. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in Tabel 3 en Tabel 4 in paragraaf 4.1.

3.2.2.2 Predicatie

De analyse van de predicatie richt zich op de kenmerken, kwaliteiten en eigenschappen die worden toegekend aan de verdachte en de slachtoffers van de aanslag. In grammaticale termen kan gesteld worden dat in een lexicalisatie-analyse zelfstandige naamwoorden worden gecategoriseerd, terwijl in een predicatie-analyse bijvoeglijke naamwoorden en bijwoordelijke bepalingen worden gecategoriseerd waarmee er wordt gerefereerd aan zelfstandige naamwoorden. Echter, deze stelling heeft enkele aanvullingen, in die zin dat een predicatie niet per se aan deze grammaticale eisen hoeft te voldoen. Het belangrijkste criterium is dat het evident moet zijn dat er door middel van de predicatie kenmerken, kwaliteiten of eigenschappen worden toegekend aan de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag. Oftewel, de predicatie moet iets zeggen over de lexicalisatie. In de onderstaande tekstfragmenten werden de onderstreepte woorden meegenomen als predicatie:

'Er wordt steeds meer bekend van de 28-jarige schutter' (Algemeen Dagblad, 15-3-2019);

'Hij is een rechts-extremist die blijkt een door hem zelfgeschreven stuk gelooft dat de blanke Europese cultuur boven alle andere staat' (Algemeen Dagblad, 15-3-2019).

In tegenstelling tot bij de lexicalisatie-analyse kon er bij de predicatie-analyse geen gebruik worden gemaakt van een theoretisch model om de geselecteerde uitdrukkingen te categoriseren. Dit omdat predicaties dusdanig uiteenlopend kunnen zijn dat het onmogelijk is

om hier vooraf een analysemodel voor op te stellen. De categorieën voor de predicatie-analyse zijn dan ook opgesteld door de onderzoeker na het bestuderen van de aanwezige predicaties in het corpus. Hierbij zijn er categorieën opgesteld voor de predicaties betreffende de schutter enerzijds en predicaties met betrekking tot de slachtoffers anderzijds. Alle predicaties met betrekking tot de schutter en de slachtoffers konden worden ingedeeld in de opgestelde categorieën. Om de betrouwbaarheid van deze categorieën te waarborgen zijn deze beoordeeld door twee beoordelaars. Deze beoordelaars waren, evenals de auteur van het onderzoek, studenten Bestuurs- en Organisationswetenschap aan de Universiteit Utrecht. Nadat deze beoordelaars de categorieën hadden beoordeeld hebben zij ieder de predicaties van drie artikelen ingedeeld bij de opgestelde categorieën. Deze indelingen kwamen volledig overeen. In Tabel 1 en Tabel 2 zijn de categorieën terug te vinden inclusief voorbeelden ter illustratie. In Tabel 5 en Tabel 6 in paragraaf 4.2 zijn de resultaten van de daadwerkelijke analyse opgenomen.

Tabel 1

Categorieën predicatie-analyse schutter

Categorie	Voorbeeld
persoonlijke achtergrond	‘Hij was <u>gewoon normaal</u> .’
denkwijze	‘... <u>die... gelooft dat de blanke Europese cultuur boven alle andere staat</u> .’
aangerichte schade	‘De Australiër Brenton Tarrant <u>is verantwoordelijk voor de bloedige aanslag in het Nieuw-Zeelandse Christchurch</u> .’
werkwijze	‘De dader was <u>verslaggever van zijn eigen terreurdaad</u> ’
juridische stand van zaken	‘Hij wordt <u>verdacht van moord</u> .’
demografische achtergrond	‘...de <u>28-jarige schutter</u> .’

Tabel 2

Categorieën predicatie-analyse slachtoffers

Categorie	Voorbeeld
aantallen	‘Bij de aanslag op moskeeën in Christchurch zijn <u>minstens 49 mensen omgekomen</u> .’
huidige staat	‘Ali is dus <u>ontkomen, maar wacht nog op nieuws over zijn broer</u> .’
demografische achtergrond	‘... zijn ook <u>Syrische vluchtelingen</u> .’
rol tijdens aanslag	‘Ramzan Ali was naar eigen zeggen <u>de laatste die de moskee levend verliet na de schietpartij</u> ’

3.2.2.3 Verbale processen

Bij het onderzoeken van de verbale processen werd er in kaart gebracht wie er te spreken komen over de aanslag in Nieuw-Zeeland. Zodoende werd er ook inzichtelijk gemaakt wie er niet of nauwelijks aan het woord komen binnen dit discours. Binnen een artikel werd er enkel genoteerd wie er aan het woord komen en niet hoe vaak deze personen aan het woord komen in hetzelfde artikel. Echter, indien dezelfde actor in een ander artikel ook wordt geciteerd dan werd dit wel genoteerd. Evenals bij de predicatie-analyse werden er bij de analyse van de sprekers na het bestuderen van het materiaal categorieën opgesteld. Ook deze categorieën zijn door dezelfde twee beoordelaars beoordeeld en getest aan de hand van drie artikelen. Dit heeft geleid tot elf categorieën. Deze categorieën zijn opgesteld aan de hand van de

(maatschappelijke) positie die de spreker inneemt ten aanzien van het discours. Alle actoren die aan het woord kwamen in de artikelen konden worden ingedeeld bij deze categorieën. De elf categorieën waren de volgende:

1. politicus
2. expert
3. burger/ooggetuige
4. familie van de vermoedelijke dader
5. aanhanger van de vermoedelijke dader
6. medium/publiek figuur
7. slachtoffer/nabestaande
8. geestelijke
9. vertegenwoordiger van een organisatie
10. politie/justitie
11. lid van een koninklijke familie

De resultaten van de analyse van de sprekers zijn terug te vinden in Tabel 7 in paragraaf 4.3.

3.2.2.4 Sociale context

In deze studie ligt de focus voornamelijk op deelvraag 1 en deelvraag 2. Echter, om tot meer dan een descriptieve weergave te komen van de representaties wordt de verhouding besproken tussen de resultaten van deelvraag 1 en deelvraag 2 enerzijds en de aanwezige sociale - en wetenschappelijke context anderzijds. Dit gebeurt aan de hand van deelvraag 3. Dat wil zeggen dat er bij deelvraag 3 geen sprake is van kwantitatieve data, zoals dit bij de andere deelvragen wel het geval is. Om deze reden komt deelvraag 3 pas aan bod in hoofdstuk 5, waar de gegenereerde resultaten worden geïnterpreteerd met behulp van de sociale context en de besproken literatuurstudie. Bij deelvraag 3 wordt er gekeken naar de sociale context waarin de representaties worden geproduceerd en geconsumeerd. Denk hierbij aan eventuele eerdere sociale gebeurtenissen die van belang zijn voor het huidige discours. Of aan reeds bestaande opvattingen over gebeurtenissen zoals de aanslag die wordt besproken in het discours. Andersom wordt er bestudeerd wat de bevindingen van de eerste deelvragen ons leren over de maatschappij waarin het materiaal is gepubliceerd. Daarnaast wordt er besproken welke mogelijke effecten de gekozen representaties kunnen hebben op diezelfde maatschappij.

3.3 Betrouwbaarheid en validiteit

Door zowel een literatuurstudie aan de hand van *sensitizing concepts* als een discoursanalyse aan de hand van *operational definitions* uit te voeren wordt de externe betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot. De externe betrouwbaarheid heeft betrekking op de vragen of het uitgevoerde onderzoek herhaalbaar is en of het onderzoek bij herhaling zou leiden tot dezelfde resultaten. Bij het uitvoeren van kwalitatief onderzoek kan de externe betrouwbaarheid een lastig criterium zijn om aan te voldoen. Het is immers onmogelijk om de sociale context van het initiële onderzoek te 'bevriezen' om deze vervolgens bij een herhaald onderzoek weer toe te passen (Bryman, 2016). Bij dit onderzoek is er een specifieke gebeurtenis geselecteerd om een empirische studie, namelijk een discoursanalyse, uit te kunnen voeren als aanvulling op de literatuurstudie. Hierdoor is het onderwerp van het onderzoek helder afgebakend, waardoor de externe betrouwbaarheid toeneemt. Desalniettemin blijft het een gegeven dat de actuele sociale context bij herhaling van dit onderzoek niet kan worden gerepliceerd.

Dit onderzoek is uitgevoerd door één onderzoeker. Op basis hiervan zouden er geen vragen kunnen worden gesteld over de interne betrouwbaarheid. Interne betrouwbaarheid betreft namelijk de vraag in hoeverre verschillende onderzoekers overeenstemming bereiken over hetgeen zij waarnemen (Bryman, 2016). Echter, bij de validering van de categorieën voor de predicatie-analyse en de analyse van de discursieve processen zijn er wel twee collega-onderzoekers ingeschakeld. Dit om de betrouwbaarheid van de opgestelde categorieën te waarborgen. Wegens het grote aantal predicaties en sprekers binnen het onderzochte materiaal en de beperkte beschikbaarheid van de verschillende onderzoekers zijn de categorieën vooraf opgesteld door ondergetekende. Vervolgens is er nagegaan of de indelingen van de predicaties en sprekers in de opgestelde categorieën door de verschillende onderzoekers overeenkwamen. Dit was het geval, waardoor er gesproken kan worden over een hoge interne betrouwbaarheid als het gaat om de opgestelde categorieën.

In dit onderzoek is de berichtgeving van slechts één medium bestudeerd, namelijk die van kranten in Nederland. Bovendien zijn er slechts vier kranten geselecteerd als bron voor het materiaal van het onderzoek. Ondanks het feit dat deze vier kranten zijn geselecteerd op basis van de verschillende invalshoeken heeft dit gevolgen voor de externe validiteit. De externe validiteit betreft de generaliseerbaarheid van de bevindingen van het onderzoek. Aangezien er veel media buiten beschouwing zijn gelaten in de uitgevoerde discoursanalyse kunnen de resultaten van dit onderzoek niet worden toegepast op de Nederlandse media in het algemeen. Bovendien is de gebeurtenis die de aanleiding is geweest voor dit onderzoek – de aanslag in Christchurch, Nieuw-Zeeland – dusdanig extreem en specifiek dat terughoudendheid op zijn plaats is als het gaat om het generaliseren van de resultaten van dit onderzoek. Hierdoor is de externe validiteit beperkt. Hierom dient dit onderzoek als aanzet tot eventueel vervolgonderzoek. Aanbevelingen hiervoor worden besproken in hoofdstuk 7.

De interne validiteit daarentegen is wel hoog te noemen. Interne validiteit heeft betrekking op de vraag of er door middel van de gekozen onderzoeksmethode daadwerkelijk antwoord wordt gegeven op de onderzoeksvraag. Door op woordniveau na te gaan hoe er wordt gerefereerd aan de verschillende actoren worden de representaties van de verschillende actoren aan het licht gebracht. Door deze representaties te koppelen aan de verkregen informatie uit de literatuurstudie kunnen de representaties worden geïnterpreteerd met betrekking tot de sociale en wetenschappelijke context.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het empirische onderzoek gepresenteerd. Voor elke analyse is een tabel opgesteld ten behoeve van visuele ondersteuning.

4.1 Lexicalisatie

4.1.1 Lexicalisatie vermoedelijke dader

Zoals besproken in paragraaf 3.2.1 wordt er binnen de *Social Actor Analysis* onderscheid gemaakt tussen drie categorieën: nominatie, identificatie en functionalisatie. De resultaten van de lexicalisatie-analyse met betrekking tot de vermoedelijke dader van de aanslag zijn terug te vinden in Tabel 1. Uit deze cijfers blijkt dat de gehanteerde lexicalisaties voornamelijk kunnen worden ingedeeld in de categorieën nominatie (42,5%) en functionalisatie (38,9%). Wanneer de subcategorieën worden bekeken valt op dat de vermoedelijke dader het meest werd geduid op formele wijze (28,6%), oftewel met gebruik van de achternaam. De subcategorie die hierna volgt is classificatie (17,1%). Denk bij deze subcategorie aan termen als ‘de man’, ‘de Australiër’ of ‘de 28-jarige’. Belangrijk binnen deze subcategorie om in het achterhoofd te houden is de grammaticale functie van de termen. De term ‘28-jarige’ werd in het materiaal gebruikt als zelfstandig naamwoord, maar ook als bijvoeglijk naamwoord bij een ander zelfstandig naamwoord. Wanneer dit laatste het geval was werd de term beoordeeld als predicatie en niet als lexicalisatie. Dit geldt ook voor het onderscheid tussen ‘de Australiër’ enerzijds en ‘de Australische’ - gevolgd door een zelfstandig naamwoord - anderzijds. Om extra inzicht te geven in welke termen er zijn ondergebracht bij de categorie functionalisatie zijn de vier meest voorkomende termen van deze categorie eveneens opgenomen in de tabel. Hierbij valt op dat de feitelijke term ‘schutter’ relatief vaak werd ingezet (16,3%), terwijl de beladen term ‘terrorist’ relatief weinig werd gebruikt (4,3%).

Tabel 3

Resultaten lexicalisatie-analyse vermoedelijke dader

	Telegraaf	Algemeen Dagblad	Volkskrant	NRC Handelsblad	Totaal	%
Nominatie	39	28	47	63	177	42,5%
Formeel	24	16	32	47	119	28,6%
semi-formeel	11	10	15	15	51	12,3%
Informeel	4	2	0	1	7	1,7%
Identificatie	20	22	11	24	77	18,5%
Classificatie	19	18	11	23	71	17,1%
relationele identificatie	1	4	0	1	6	1,4%
fysieke identificatie	0	0	0	0	0	0%
Functionalisatie	34	39	41	48	162	38,9%
- dader	5	17	6	12	40	9,6%
- schutter	11	10	24	23	68	16,3%
- (hoofd)verdachte	7	3	3	3	16	3,8%
- terrorist	7	4	3	4	18	4,3%
- overig	4	5	5	6	20	4,8%
Totaal	93	89	99	135	416	100%

4.1.2 Lexicalisatie slachtoffers

Wat betreft de resultaten van de lexicalisatie-analyse van de slachtoffers is te zien dat meer dan de helft van de lexicalisaties kon worden ingedeeld bij de categorie identificatie (55,9%). Binnen deze categorie is met name de subcategorie classificatie sterk vertegenwoordigd (40,5%). Om extra inzicht te geven binnen deze subcategorie zijn de drie termen die het meest gehanteerd zijn apart opgenomen in Tabel 2. Bij 35,8% van de lexicalisaties met betrekking tot de slachtoffers was er sprake van functionalisatie. Ook bij deze categorie zijn de drie meest gehanteerde termen apart opgenomen in Tabel 2 ter extra informatie. Daar waar de categorie nominatie de grootste was bij de lexicalisatie-analyse van de schutter, bleek deze categorie de kleinste te zijn bij de lexicalisatie-analyse van de slachtoffers. Bij slechts 8,2% van de lexicalisaties werd er verwezen naar een slachtoffer door middel van zijn/haar naam.

Tabel 4

Resultaten lexicalisatie-analyse slachtoffers

	Telegraaf	Algemeen Dagblad	Volkskrant	NRC Handelsblad	Totaal	%
Nominatie	0	12	12	6	30	8,2%
formeel	0	2	4	2	8	2,2%
semi-formeel	0	8	8	4	20	5,5%
informeel	0	2	0	0	2	0,6%
Identificatie	29	75	47	52	203	55,9%
classificatie	22	51	38	36	147	40,5%
- mensen	10	17	6	10	43	11,8%
- moslims	4	12	16	10	42	11,6%
- (im)migranten	0	4	5	5	14	3,9%
- overig	8	18	11	11	48	13,2%
relationele identificatie	7	24	9	16	56	15,4%
fysieke identificatie	0	0	0	0	0	0,0%
Functionalisatie	21	39	37	33	130	35,8%
- slachtoffers	16	19	9	10	54	14,9%
- doden	1	6	13	9	29	8,0%
- gewonden	3	5	5	4	17	4,7%
- overig	1	9	10	10	30	8,3%
Totaal	50	126	96	91	363	100%

4.2 Predicatie

4.2.1 Predicatie vermoedelijke dader

In tabel 5 is terug te zien dat er relatief weinig verschil zit tussen de cijfers van de zes verschillende categorieën als het gaat om de predicatie-analyse aangaande de schutter. Het verschil tussen de meest voorkomende categorie en minst voorkomende categorie is slechts 10,9%.

Tabel 5

Resultaten predicatie-analyse vermoedelijke dader

	Telegraaf	Algemeen Dagblad	Volkskrant	NRC Handelsblad	Totaal	%
persoonlijke achtergrond	7	4	1	4	16	14,5%
denkwijze	7	5	8	6	26	23,6%
aangerichte schade	2	0	8	4	14	12,7%
werkwijze	6	1	4	6	17	15,4%
juridische stand van zaken	8	7	4	2	21	19,1%
demografische achtergrond	5	4	3	4	16	14,5%
Totaal	35	21	28	26	110	100%

4.2.2 Predicatie slachtoffers

In tegenstelling tot de resultaten van de predicatie-analyse van de vermoedelijke dader zijn er wel opmerkelijke verschillen tussen de categorieën bij de resultaten van de predicatie-analyse van de slachtoffers. Er is sprake van een tweedeling, waarbij de categorieën ‘aantallen’ en ‘demografische achtergrond’ tezamen 81% van de predicaties bevatten, terwijl de categorieën ‘huidige staat’ en ‘rol tijdens aanslag’ goed zijn voor 19% van de predicaties. Oftewel, het merendeel van de predicaties werd ingezet om feitelijk vaststaande informatie te verstrekken.

Tabel 6

Resultaten predicatie-analyse slachtoffers

	Telegraaf	Algemeen Dagblad	Volkskrant	NRC Handelsblad	Totaal	%
aantallen	19	24	25	26	94	40,7%
huidige staat	6	9	6	4	25	10,8%
demografische achtergrond	8	25	32	28	93	40,3%
rol tijdens aanslag	3	7	8	1	19	8,2%
Totaal	36	65	71	59	231	100%

4.3 Verbale processen

Wat betreft de sprekers binnen het discours aangaande de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch kan gesteld worden dat politici het meest aan het woord komen (37,1%). Deze categorie sprekers wordt gevolgd door burgers en ooggetuigen (24,8%). De verschillen tussen de overige negen categorieën zijn zeer klein, alsmede de aantallen.

Tabel 7

Resultaten analyse verbale processen

	Telegraaf	Algemeen Dagblad	Volkscrant	NRC Handelsblad	Totaal	%
politicus	6	12	15	6	39	37,1%
expert	1	0	0	3	4	3,8%
burger/ooggetuige	4	4	12	6	26	24,8%
familie vermoedelijke dader	2	2	0	1	5	4,8%
aanhanger vermoedelijke dader	0	0	0	2	2	1,9%
medium/publiek figuur	0	0	2	3	5	4,8%
slachtoffer/nabestaande	0	3	0	1	4	3,8%
geestelijke	0	0	2	1	3	2,9%
organisatie	0	3	3	3	9	8,6%
politie/justitie	1	2	2	0	5	4,8%
koninklijke familie	0	0	3	0	3	2,9%
Totaal	14	26	39	26	105	100%

5. Analyse resultaten

In dit hoofdstuk wordt er per paragraaf antwoord gegeven op de deelvragen. Dit gebeurt door de resultaten uit hoofdstuk 4 te interpreteren aan de hand van de bestudeerde literatuur.

5.1 Lexicalisatie

5.1.1 Lexicalisatie vermoedelijke dader

Deelvraag 1a:

Hoe wordt de verdachte van de aanslag lexicaal gerepresenteerd?

Uit de resultaten is naar voren gekomen dat de vermoedelijke dader lexicaal voornamelijk wordt gerepresenteerd door middel van nominatie en functionalisatie. De verdachte wordt bij 42,5% van de lexicalisaties bij naam genoemd wanneer er aan hem wordt gerefereerd. De vragen waarom hiervoor wordt gekozen en wat voor effecten deze keuze heeft zijn interessant. Van de drie categorieën is nominatie immers de categorie waarmee de actor op de meest persoonlijke wijze lexicaal wordt gerepresenteerd. Daarbij heeft de premier van Nieuw-Zeeland zelf te kennen gegeven de naam van de vermoedelijke dader nooit meer uit te zullen spreken om ervoor te zorgen dat hij geen platform krijgt (Algemeen Dagblad, 19-3-2019).

Wat betreft de lexicale representatie door middel van functionalisatie is het opvallend dat termen als ‘schutter’ en ‘dader’ vaker worden gebezigd dan een term als ‘terrorist’. De term ‘terrorist’ werd ingezet in slechts 4,3% van de lexicale representaties. Oftewel, wat betreft lexicale representaties is er duidelijk geen sprake van *framing* van de vermoedelijke dader als terrorist. Dit lijkt in lijn te zijn met de resultaten van eerdere vergelijkende studies die hebben uitgewezen dat aanslagplegers met een Westerse achtergrond minder vaak ‘terrorist’ worden genoemd dan aanslagplegers met een islamitische achtergrond (Jochems, 2019). Echter, dit onderzoek is geen vergelijkende studie, dus kan op basis van deze resultaten niet dezelfde conclusie worden getrokken. Desalniettemin kan het wel opvallend genoemd worden dat de term ‘terrorist’ relatief weinig voorkwam in het corpus van dit onderzoek. De term ‘terrorist’ is een zeer beladen en krachtige term. De term verergert conflict en maakt het moeilijker om kritisch te bestuderen welke morele en politieke issues ten grondslag kunnen hebben gelegen aan het politieke geweld (Finlay, 2009). Vanuit dit kader is het terecht dat men terughoudend is met het gebruik van de term, mits deze terughoudendheid wordt toegepast bij alle gebeurtenissen van politiek geweld ongeacht de demografische achtergrond en levensovertuiging van de vermoedelijke dader.

5.1.2 Lexicalisatie slachtoffers

Deelvraag 1b:

Hoe worden de slachtoffers van de aanslag lexicaal gerepresenteerd?

De slachtoffers worden grotendeels gerepresenteerd door middel van identificatie en functionalisatie, respectievelijk 55,9% en 35,8%. Dit lijkt een opmerkelijk resultaat, aangezien de twee categorieën op het eerste oog enigszins tegenstrijdig zijn. Met behulp van identificatie kunnen mensen van de grote anonieme groep slachtoffers worden losgekoppeld, terwijl door middel van functionalisatie de slachtoffers worden geduid op basis van hun (overeenkomstige) rol in de gebeurtenis. Echter, wanneer de resultaten binnen beide categorieën worden bekeken blijkt dat in beide categorieën voornamelijk collectieve termen

worden ingezet om de slachtoffers lexicaal te representeren. Met andere woorden, de slachtoffers worden geframed als een grote en relatief anonieme groep mensen. Gezien de omvang van de groep slachtoffers is deze keuze begrijpelijk: op deze manier blijft de gepresenteerde informatie helder en overzichtelijk. Desondanks kan er ook bij dit soort resultaten een kritische kanttekening worden geplaatst. Er is bij minderheidsgroeperingen namelijk vaker sprake van depersonalisatie (Van Leeuwen, 2005). Het beperkte aantal nominale representaties past ook binnen deze bevinding. Gezien de uitzonderlijke aard van een gebeurtenis als de aanslag in Christchurch kunnen algemene conclusies niet zomaar worden toegepast op specifieke casussen als die van dit onderzoek. Hierom kan op basis van dit onderzoek niet worden gesteld dat de demografische gegevens van de slachtoffers een relatie hebben met de beperkte lexicale representaties via nominatie. Feit blijft wel dat de slachtoffers lexicaal nauwelijks worden gerepresenteerd via nominatie, terwijl de vermoedelijke dader lexicaal voornamelijk wordt gerepresenteerd via nominatie.

5.2 Predicatie

5.2.1 Predicatie vermoedelijke dader

Deelvraag 1c:

Hoe wordt de verdachte van de aanslag predicatief gerepresenteerd?

Wat betreft de predicatieve representatie van de verdachte bezitten alle zes achteraf opgestelde categorieën vergelijkbare aantallen. Wanneer er in de vier grootste Nederlandse kranten wordt geschreven over de verdachte van de aanslag dan worden verschillende soorten predicaties aangehaald. De aantallen van de verwijzingen naar de extremistische levensovertuiging, de persoonlijke achtergrond, de demografische achtergrond, de feitelijk aangerichte schade, de werkwijze en de juridische stand van zaken lagen relatief dicht bij elkaar. Op basis hiervan kan gesteld worden dat er geen sprake is van continue benadering vanuit één perspectief. Met andere woorden, als het gaat om de predicatieve representatie wordt er niet één terugkerend frame gehanteerd waarmee de vermoedelijke dader op een bepaalde manier wordt afgebeeld in de vier grootste Nederlandse kranten. Er is immers geen categorie die duidelijk prominenter aanwezig is dan de andere categorieën. Dit is opmerkelijk te noemen, omdat eerdere studies hebben aangetoond dat terroristen met een andere demografische achtergrond dan de aanslagpleger in Christchurch wel worden geframed. Dit is bijvoorbeeld het geval bij vrouwelijke terroristen en terroristen met een islamitische achtergrond (Talbot, 2000; Nacos, 2005; Powell, 2011).

Zoals uiteengezet in paragraaf 2.2 legt *framing* vaste verbanden in onze gedachten tussen elementen, actoren en gebeurtenissen in een verhaal. Uit de resultaten blijkt dat dit soort verbanden niet worden gepresenteerd in de vier grootste Nederlandse kranten als het gaat om de aanslagpleger in Christchurch. Hierdoor kan er op basis van het onderzochte discours geen eenduidige oorzaak of verantwoordelijke worden aangewezen. Echter, hierdoor kan er alsnog beeldvorming ontstaan over de aanslagpleger, in die zin dat het onverklaarbaar is wat hem heeft gedreven tot zijn daad. Zoals zojuist benoemd staat dit in contrast met berichtgeving over aanslagplegers met een andere demografische achtergrond, waarbij er wel sprake is van *framing*, waardoor er wel (causale) verbanden worden gepresenteerd. Dit kan leiden tot beeldvorming over bijvoorbeeld een gemeenschappelijke vijand, waarvandaan mogelijk meerdere soortgelijke aanslagplegers kunnen verschijnen (Kearns, Betus & Lemieux, 2017). Op basis hiervan kan worden gesteld dat ook het uitblijven van *framing* een betekenisvolle constatering is: er wordt geen oorzaak gepresenteerd, noch een

verantwoordelijke bevolkingsgroep, waardoor er geen sprake is van een eventuele gemeenschappelijke vijand of gevaarlijke macht van buitenaf waartegen de maatschappij zich zou moeten wapenen. In tegenstelling tot bij aanslagplegers met andere demografische kenmerken is het bij de aanslagpleger in Christchurch op basis van het onderzochte materiaal onverklaarbaar hoe hij tot zijn daad heeft kunnen komen.

5.2.2 Predicatie slachtoffers

Deelvraag 1d:

Hoe worden de slachtoffers van de aanslag predicatief gerepresenteerd?

Bij de resultaten van de predicatieve representatie van de slachtoffers waren er wel duidelijke verschillen waarneembaar. Bij deze predicatie-analyse is gebruik gemaakt van vier achteraf opgestelde categorieën. Gebleken is dat voornamelijk de massaliteit van de groep slachtoffers en de identificeerbare gegevens van de slachtoffers werden aangehaald. Predicaties waarmee de huidige staat van een slachtoffer en/of de rol van een slachtoffer tijdens de aanslag werden besproken kwamen aanzienlijk minder voor. Dit is in lijn met de resultaten van de lexicalisatie-analyse van de slachtoffers.

5.3 Verbale processen

Deelvraag 2:

Hoe komen de discursieve processen terug in het discours over de aanslag in Nieuw-Zeeland?

Als het gaat om de vraag wie er aan het woord komen in het discours over de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch dan blijkt dat politici het meest aan het woord komen (37,1%), gevolgd door burgers en ooggetuigen (24,8%). De verschillen tussen de resultaten van de overige negen categorieën zijn zeer klein. Dit houdt in dat zowel de getroffen mensen zelf als vertegenwoordigers van hen (denk aan geestelijken of woordvoerders van organisaties) weinig aan het woord komen.

Desondanks moet hier een belangrijke kanttekening worden geplaatst, namelijk het gegeven dat de aanslag acuut en actueel was op het moment dat de onderzochte artikelen zijn gepubliceerd. Bovendien werd de aanslag als zeer schokkend ervaren, waardoor het managen van de effecten een (inter)nationaal politiek vraagstuk werd. Gezien deze uitzonderlijke gegevens kan het logisch genoemd worden dat politici veel aan het woord komen, in het bijzonder de premiers van Nieuw-Zeeland en Australië. Er wordt immers van hen verwacht dat zij via media informatie verschaffen over de gebeurtenis. Tevens kan er worden beargumenteerd dat de premier van Nieuw-Zeeland in dit discours ook een vertegenwoordiger is van de slachtoffers en nabestaanden. Daarnaast is het gezien de genoemde omstandigheden begrijpelijk dat burgers en ooggetuigen aan het woord worden gelaten. Echter, of de genoemde omstandigheden verklaren waarom (vertegenwoordigers van) de slachtoffers en nabestaanden zelf – los van de politieke leider van de natie – nauwelijks aan het woord komen is minder evident. Ook voor deze vraag moet vergelijkend onderzoek worden uitgevoerd om uit te wijzen of slachtoffers en nabestaanden bij soortgelijke aanslagen ook zwak vertegenwoordigd zijn in het discours.

5.4 Sociale context

Deelvraag 3:

Hoe verhouden de tekstuele - en discursieve representatie van de verdachte en de slachtoffers van de aanslag zich tot de sociale context waarin het discours plaatsvindt?

Deelvraag 3 diende als aanvulling op deelvraag 1 en deelvraag 2 door de sociale context te bestuderen waarin het discours heeft plaatsgevonden. Op deze wijze kan er een verdiepingsslag worden gemaakt. Aan de hand van deelvraag 3 wordt namelijk besproken hoe de gekozen representaties zich verhouden tot het culturele klimaat waarin de representaties – via de kranten - worden gepresenteerd. Ook bij de analyse van deze vraag is de specificiteit van de gebeurtenis die centraal staat binnen dit discours van grote invloed. Het betreft namelijk een gebeurtenis die heeft plaatsgevonden in een maatschappij die evenals de Nederlandse maatschappij kan worden getypeerd als Westers. Tegelijkertijd bevindt deze Nieuw-Zeelandse Westerse maatschappij zich fysiek gezien nagenoeg op de grootst mogelijke afstand van de Nederlandse Westerse maatschappij. Daarnaast betreft het een extremistische aanslag, waarvan de hoofdverdachte afkomstig is uit een ander land, terwijl deze wel een Westerse achtergrond heeft. Bovendien was een minderheidsgroepering het doelwit van deze aanslag. Deze gegevens maken de gebeurtenis uniek, waardoor er geen informatie beschikbaar is over hoe de Nederlandse sociale context zich verhoudt tot een gebeurtenis als deze. Echter, er kunnen op basis van de verkregen informatie bij deelvraag 1 en deelvraag 2 wel uitspraken worden gedaan over de mogelijke maatschappelijke behoeften waaraan men voldoet door middel van de gehanteerde representaties in het onderzochte materiaal.

De vermoedelijke dader werd lexicaal voornamelijk gerepresenteerd via nominatie. Klaarblijkelijk is de inschatting gemaakt dat er in de Nederlandse maatschappij behoefte bestond om de naam van de vermoedelijke dader te weten te komen. Het is op dit moment niet duidelijk hoe deze inschatting zich verhoudt tot de sociale context. Om hier een antwoord op te kunnen geven zou er meer informatie moeten zijn over de potentiële effecten van een dergelijke gebeurtenis op de Nederlandse samenleving. Tevens moet er informatie worden vergaard over de potentiële effecten van het refereren aan een aanslagpleger door middel van zijn/haar werkelijke naam. Hier wordt nader op ingegaan in hoofdstuk 7. Uit de predicatie-analyse kwam naar voren dat de vermoedelijke dader op uiteenlopende wijzen werd gerepresenteerd. Er was allerminst sprake van een frame wat werd gehanteerd. Zo werden er over hem zowel feitelijke gegevens kenbaar gemaakt, als informatie over zijn jeugd, persoonlijke achtergrond en huidige levensovertuiging. Hieruit kan worden opgemaakt dat er rekening werd gehouden met de vraag naar verschillende soorten informatie over de vermoedelijke dader. Tegelijkertijd kan hieruit het volgende worden opgemaakt: ofwel er werd niet voldaan aan de eventuele behoefte aan een eenduidige verklaring voor de daad, ofwel de inschatting werd gemaakt dat er geen behoefte was aan het beantwoorden van de schuldvraag.

Wat betreft de slachtoffers van de aanslag is er in de vier grootste Nederlandse kranten duidelijk gekozen voor het verschaffen van feitelijke informatie. Kennelijk is de inschatting gemaakt dat er in de Nederlandse maatschappij behoefte was aan feitelijke kennis. Dit blijkt uit de lexicaal representaties van de slachtoffers die voornamelijk verliepen via identificatie en functionalisatie, alsmede uit de categorieën die het meest voorkwamen bij de predicatieve representaties. Daarnaast verliep meer dan 60% van de discursieve representatie via politici of ooggetuigen. Dit soort sprekers komen vooral te spreken over hetgeen zich feitelijk heeft afgespeeld. In het geval van politici gebeurt dit door de actuele feiten, cijfers en stand van

zaken kenbaar te maken voor zo ver mogelijk. Bij burgers en ooggetuigen gebeurt dit door te reproduceren wat zij hebben gezien en meegekregen van de bewuste gebeurtenis. Opmerkelijk was dat er relatief weinig (vertegenwoordigers van) de getroffen mensen zelf aan het woord kwamen. Nu maken de slachtoffers nagenoeg allemaal onderdeel uit van een minderheidsgroepering. Minderheidsgroeperingen hebben over het algemeen minder toegang tot deelname aan een discours (Bryman, 2016; Mills & Barlow, 2012). De mogelijkheid dat het discours over die minderheidsgroepering zelf gaat maakt hierin geen verschil (Hoogsteen, 2016). In dit kader past het relatief kleine aantal sprekers die zelf getroffen zijn of die de getroffen personen specifiek vertegenwoordigen binnen de huidige sociale context. Desalniettemin is ook hierbij een nuance op zijn plaats met betrekking tot de extreme, acute en unieke aard van de gebeurtenis.

6. Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek zoals toegelicht in hoofdstuk 1 luidde als volgt:

Op welke wijze worden de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch, Nieuw-Zeeland gerepresenteerd in de vier grootste Nederlandse kranten?

In dit onderzoek zijn een literatuurstudie en een discoursanalyse uitgevoerd. Door middel van deze twee studies is er onderzoek gedaan naar de wijze waarop de vermoedelijke dader en de slachtoffers van de aanslag in Christchurch Nieuw-Zeeland worden gerepresenteerd in de vier grootste Nederlandse kranten. In de literatuurstudie zijn eerst de *sensitizing concepts* representatie, beeldvorming, *framing*, discours en betekenisgeving besproken. De bespreking van deze concepten vormde het theoretisch kader waarmee de resultaten van de discoursanalyse zijn geïnterpreteerd. De discoursanalyse is uitgevoerd door te bestuderen hoe de genoemde actoren lexicaal, predicatief en discursief worden gerepresenteerd in de vier grootste dagbladen van Nederland. Daarnaast is er besproken hoe de verschillende representaties zich verhouden tot de sociale context waarin ze zijn geproduceerd en geconsumeerd. Zodoende kan er een antwoord worden geformuleerd op de bovenstaande hoofdvraag.

De vermoedelijke dader van de aanslag wordt lexicaal voor een groot deel aangeduid via nominatie. Dat wil zeggen dat er in 42,5% van de gevallen wordt gerefereerd aan de vermoedelijk dader door middel van zijn eigen officiële naam. Op dit moment kan er enkel gespeculeerd worden over de reden waarom de vermoedelijke dader dermate vaak via nominatie wordt gerepresenteerd en over de vraag wat voor effecten dit heeft op het publiek. In dit kader worden in hoofdstuk 7 enkele suggesties voor vervolgonderzoek genoemd. Het percentage lexicale representaties via functionalisatie volgde op 38,9%. Dit houdt in dat de vermoedelijke dader ook relatief vaak werd aangeduid door middel van zijn rol tijdens de aanslag. Er zijn meerdere termen waarmee de vermoedelijke dader lexicaal via functionalisatie werd gerepresenteerd. Bij het bestuderen van deze termen viel het op dat de term ‘terrorist’ relatief weinig werd gehanteerd. Met andere woorden, de vermoedelijke dader werd allerm minst geframed als zijnde een terrorist. Dit staat in contrast met de cijfers over berichtgeving over aanslagplegers met een islamitische achtergrond (Powell, 2011; Jochems, 2019).

Kijkend naar de predicatieve representatie kan gesteld worden dat de vermoedelijke dader vanuit verschillende perspectieven wordt omschreven. Wanneer er over zijn kenmerken, kwaliteiten en eigenschappen wordt geschreven komen uiteenlopende zaken aan bod. Denk hierbij aan de door hem veroorzaakte maatschappelijk schade en de juridische stand van zaken, maar ook aan zijn persoonlijke achtergrond en zijn huidige levensovertuiging. Als het gaat om de predicatieve representatie van de vermoedelijke dader is er geen sprake van één bepaald frame wat wordt gehanteerd. Ook deze constatering staat in contrast met resultaten van eerdere studies over aanslagplegers met andere demografische kenmerken dan de aanslagpleger in Christchurch. Denk hierbij aan studies over vrouwelijke aanslagplegers of islamitische aanslagplegers, waarbij wel sprake was van *framing* (Talbot, 2000; Nacos, 2005; Powell, 2011).

De lexicale representatie van de slachtoffers vindt voornamelijk plaats via identificatie en functionalisatie. Bij beide categorieën werden er vooral collectieve en omvattende termen gebruikt om te refereren aan de slachtoffers. Op basis hiervan kan er worden gesproken van

framing van de slachtoffers als zijnde een relatief grote en anonieme groep mensen. Er werd relatief weinig geschreven over individuele slachtoffers en representatie via nominatie kwam weinig voor. De resultaten van de predicatieve representatie van de slachtoffers sloten hierbij aan. Dit is in lijn met bevindingen van eerdere studies, waaruit bleek dat er in mediaberichtgeving over minderheden vaker sprake is van depersonalisatie (Van Leeuwen, 2005). Tegelijkertijd is deze keuze in het geval van dit corpus logisch te noemen. Op deze wijze blijft de berichtgeving namelijk helder en overzichtelijk voor het publiek.

Wat betreft de discursieve representatie bleken politici de grootste groep sprekers over de vermoedelijke dader en slachtoffers te zijn. Van alle sprekers die aan het woord kwamen was 37,1% politicus. Deze groep werd gevolgd door burgers en ooggetuigen met 24,8%. Ook deze keuze is gezien de uitzonderlijke gebeurtenis begrijpelijk: deze groepen sprekers verschaffen over het algemeen feitelijke informatie waar het grote publiek op dat moment nog geen kennis van heeft, maar wel behoefte aan heeft. Desondanks blijft het opmerkelijk dat de slachtoffers zelf weinig aan het woord komen en vertegenwoordigers van hen evenmin. Op basis van de huidige resultaten kan nog niet worden gezegd of dit past binnen het algemene gegeven dat minderheidsgroeperingen minder toegang hebben tot deelname aan discourses, ook wanneer het henzelf betreft (Bryman, 2016; Hoogsteen, 2016; Mills & Barlow, 2012).

Als het gaat om de representaties van de vermoedelijke dader is het moeilijk om vast te stellen hoe deze representaties zich verhouden tot de sociale context. Het is onduidelijk hoe de grootschalige lexicale representatie via nominatie past binnen de sociale context. Daarnaast werd er door middel van de predicatieve representaties zeer uiteenlopende informatie gepresenteerd. De representaties van de slachtoffers zijn eenduidiger en mede daardoor eenvoudiger te plaatsen binnen de sociale context. Een groot deel van deze representaties lijken tegemoet te komen aan de behoefte aan feitelijke informatie vanuit de maatschappij. Dit blijkt uit zowel de lexicale representatie, als uit de predicatieve representatie, als uit de discursieve representatie.

Concluderend kan gesteld worden dat de vermoedelijke dader voornamelijk wordt gerepresenteerd door middel van zijn naam en zijn rol bij de aanslag. Hierbij is er geen sprake van *framing* met betrekking tot het zijn van een terrorist. Wanneer de eigenschappen van de vermoedelijke dader worden besproken dan is er geen sprake van eenduidige representatie. Verschillende kenmerken en eigenschappen worden benoemd. Voor de representatie van de slachtoffers worden voornamelijk omvattende termen ingezet. Dit zorgt ervoor dat deze representaties collectief, feitelijk en overzichtelijk zijn. Beide type actoren werden vanuit discursief oogpunt grotendeels gerepresenteerd door politici en ooggetuigen. Hiervoor lijkt te zijn gekozen om het publiek van aanvullende feitelijke informatie te voorzien.

7. Discussie

Dit onderzoek heeft enkele tekortkomingen gekend. Tegelijkertijd geeft het aanleiding tot mogelijk vervolgonderzoek. In dit hoofdstuk worden zowel de tekortkomingen als de suggesties voor vervolgonderzoek besproken.

Allereerst is er bij het interpreteren van de resultaten van enkele deelvragen gebruik gemaakt van categorieën die na het bestuderen van het corpus zijn opgesteld door de onderzoeker. Om de betrouwbaarheid van deze categorieën te waarborgen zijn deze door twee beoordelaars beoordeeld. Deze twee beoordelaars waren, evenals de auteur van dit onderzoek, masterstudenten Bestuurs- en Organisationswetenschap aan de Universiteit Utrecht. Daarnaast hebben beide beoordelaars de predicatieve representaties en sprekers van enkele artikelen zelf ingedeeld bij de opgestelde categorieën. Het gegeven dat deze categorieën reeds waren opgesteld voordat ze werden beoordeeld door de beoordelaars zorgt ervoor dat de beoordelaars geen volledige vrijheid hadden bij de totstandkoming van de categorieën. Dit kan van invloed zijn geweest op de categorieën die uiteindelijk zijn opgesteld en aangehouden voor deze analyse.

Ten tweede waren in dit onderzoek enkel Nederlandse dagbladen de bron van het corpus. Het onderzoek is uitgevoerd door artikelen afkomstig van de vier grootste nationale kranten te bestuderen. Dat houdt in dat er slechts één type medium is onderzocht om het discours te analyseren, waardoor er geen uitspraken kunnen worden gedaan over de Nederlandse media in zijn geheel. Dit heeft gevolgen voor de externe validiteit van dit onderzoek. Om wel uitspraken te kunnen doen over de gehele Nederlandse media zal er onderzoek moeten worden gedaan naar verschillende soorten media zoals televisie, radio, magazines, sociale media enzovoorts.

Ten derde moet er worden vastgesteld dat deze discoursanalyse is uitgevoerd op het niveau van beperkte eenheden aan tekst, namelijk woorden en kleine zinsdelen. Er zijn verschillende mogelijkheden om een discoursanalyse en uit te voeren. Binnen deze discoursanalyses zijn er uiteenlopende manieren om een tekstuele analyse uit te voeren. Een discours kan bijvoorbeeld ook worden geanalyseerd door zinnen, stijlfiguren, argumentatieschema's of complete teksten te onderzoeken. Zoals besproken in paragraaf 2.2 is er in deze studie gekozen om representatie door middel van woorden te bestuderen vanwege de feitelijke informatie die doorgaans wordt gepresenteerd in krantenartikelen. In dit soort feitelijke informatie is er relatief weinig sprake van (variatie in) stijlfiguren of argumentatieschema's. Wanneer berichtgeving afkomstig van andere media wordt onderzocht dan zal het materiaal bestaan uit andere soorten teksten. Deze andere teksten kunnen meer geschikt zijn voor tekstuele analyses op andere niveaus, wat eveneens kan leiden tot relevante informatie. In het verlengde hiervan kunnen de verschillen tussen de discourses in de verschillende media worden onderzocht.

Ten vierde is er in dit onderzoek voor gekozen om vier Nederlandse kranten als zijnde één bron te onderzoeken. Echter, onderzoek naar de verhoudingen tussen de verschillende kranten kan ook zeer interessante informatie opleveren. Denk aan de verschillen tussen linksgeoriënteerde kranten en kranten met een rechtse politieke benadering. Of aan de verschillen tussen kwaliteitskranten en populaire kranten.

Ten vijfde was er vanwege de uniciteit en extremiteit van een gebeurtenis zoals de aanslag in Nieuw-Zeeland geen informatie beschikbaar over wat de heersende opvattingen

zijn in de Nederlandse maatschappij ten aanzien van dit soort aanslagen. Dit maakte het moeilijk om uitspraken te doen over de verhouding tussen de representaties en de sociale context. Om de hiervoor benodigde informatie wel te verkrijgen kan er experimenteel onderzoek worden uitgevoerd om te onderzoeken hoe Nederlanders reageren op berichtgeving over gebeurtenissen als de aanslag in Nieuw-Zeeland.

Tot slot dient deze studie als eerste aanzet tot nader onderzoek. Zo geven de bevindingen van deze discoursanalyse naast bovenstaande suggesties aanleiding om vergelijkend onderzoek uit te voeren. In dit soort onderzoek kan nagegaan worden hoe het discours over de vermoedelijke dader en slachtoffers van deze aanslag zich verhoudt tot discourses over de betrokkenen bij andere aanslagen. Hierbij kan eventueel ook worden ingegaan op de demografische verschillen tussen de betrokkenen bij de verschillende aanslagen, evenals mogelijke machtsverhoudingen tussen bevolkingsgroepen. Daarnaast geeft deze analyse aanleiding tot onderzoek naar de effecten van de gevonden resultaten. Zo kan het interessant zijn om te onderzoeken wat voor effect het heeft wanneer de naam van een aanslagpleger vaak wordt genoemd of wanneer de slachtoffers zelf weinig toegang hebben tot deelname aan het discours.

Literatuurlijst

- Bartolucci, V., & Gallo, G., (2013). Terrorism, System Thinking and Critical Discourse Analysis. *Systems Research and Behavioral Science*. Geraadpleegd via: https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/32013375/bartolucci_gallo.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1558352783&Signature=rVBse9H%2BTGMORRel6%2BLCRrJ0zRc%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DTerrorism_System_Thinking_and_Critical_D.pdf
- Berbers, A., Joris, W., Boesman, J., d'Haenens, L., Koeman, J. & Van Gorp, B. (2016). The news framing of the 'Syria fighters' in Flanders and the Netherlands: Victims or terrorists? *Ethnicities*, 16 (6), 798-818.
- Chandler, D. (2017). *Semiotics: The Basics*. Londen: Routledge.
- Croft S. (2006). *Culture, Crisis and America's War on Terror*. Cambridge: University Press.
- Finlay, C. (2009). How to do things with the word 'terrorist'. *Review of International Studies*, 35, 751-774.
- Gijsberts, M., & Dagevos J., (2004). Concentratie en wederzijdse beeldvorming tussen autochtonen en allochtonen. *Migrantenstudies*, 20 (3), 145-168.
- Hashemi, M.R., & Ghanizade, A., (2012). Critical discourse analysis and critical thinking: An experimental study in an EFL context. *System*, 40, 37-47.
- Hoogsteen, M. (2016). *Niet alle moslims zijn terrorist: Een onderzoek naar de berichtgeving over moslims en de islam in vier landelijke dagbladen na de aanslag op Charlie Hebdo op 7 januari 2015*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Huisman, I., (2016). *Vluchtelingen: van massa naar mens: Een kritisch discours-analytisch onderzoek naar de representatie van vluchtelingen in Nederlandse kranten in september 2015*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Janks, H. (1997). Critical Discourse Analysis as a Research Tool. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 18 (3), 329-342.
- Jochems, A. (2019, 10 april). Rechtse aanslagpleger heet minder vaak 'terrorist' dan islamitische. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd via www.nrc.nl
- Kearns, E. M., Betus, A. & Lemieux, A. (2017). *Why Do Some Terrorist Attacks Receive More Media Attention Than Others?* Geraadpleegd via: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=231116021119094076029087115098075121018062034043090044011067087076101001106088116104029123096099014032005006113003112007080106037012043042080121115114067085064124102042013042095103025081098009086100003113027073094004073012100079031087123125089097008121&EXT=pdf>

- Long, P. & Wall, T. (2012). *Media Studies: texts, production, context*. Harlow: Pearson.
- Mills, B. & Barlow, D. (2012). *Reading Media Theory: Thinkers, Approaches & Contexts*. Harlow: Pearson.
- Nacos, B. (2005). The Portrayal of Female Terrorists in the Media: Similar Framing Patterns in the News Coverage of Women in Politics and in Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 28 (5), 435-451.
- Powell, K. (2011). Framing Islam. An Analysis of U.S. Media Coverage of Terrorism Since 9/11. *Communication Studies*, 62 (1), 90-112.
- Siapera, E. (2010). *Cultural Diversity and Global Media: The mediation of difference*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Sturken, M., & Cartwright, L. (2009). *Practices of Looking: An Introduction to Visual Culture*. New York: Oxford University Press.
- Talbot, R. (2000). Myths in the Representation of Women Terrorists. *Éire-Ireland*, 35 (3&4), 165-186.
- Van den Berg, H. (2004). Discoursanalyse. *Kwalon* 26, 9 (2), 29-39.
- Van Dijk, T. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4 (2), 249-283.
Horen bij de D: Dijk, T. Van
- Van Dijk, T. (1999). *Critical Discourse Analysis*. Geraadpleegd via: <http://www.discourses.org/OldArticles/Critical%20discourse%20analysis.pdf>
- Van Gorp, B. (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *Kwalon* 35, 12 (2), 13-18.
- Van Leeuwen, T. (2005). *Introducing Social Semiotics*. New York: Routledge.
- Verluyten, S. (2013). *Intercultural Skills for International Business and International Relations: A Practical Introduction with Exercises*.
- Wodak, R. (2013). *Critical Discourse Analysis*. Geraadpleegd via: https://www.researchgate.net/profile/Ruth_Wodak/publication/238105100_DCA_-_Critical_Discourse_Analysis/links/0a85e535bc18f09787000000/DCA-Critical-Discourse-Analysis.pdf

Bijlage 1. Overzicht corpus en sprekers

KRANT	TITEL	DATUM	SPREKER	ROL
NRC	Schutter Christchurch geïnspireerd door Breivik	15-3-2019	-	-
NRC	49 doden bij aanslagen op Nieuw-Zeelandse moskeeën	15-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ) - premier Scott Morrison	- politicus - politicus
NRC	Aanslagen op moslims: 49 doden	15-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
NRC	Nieuw-Zeeland verbiedt aanvalswapens na aanslagen	21-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ) - Woordvoerder <i>Federated Farmers</i> (vertegenwoordiger boeren)	- politicus - organisatie
NRC	Verdachte aanslag Christchurch psychiatrisch onderzocht	5-4-2019	-	-
NRC	De schutter van Christchurch reisde door Europa op zoek naar zijn eigen gelijk	4-4-2019	- de grootmoeder van Tarrant - Olivier Guitta, directeur van geopolitiek veiligheidsadviesbureau GlobalStrat - Andreas Önnersfors, onderzoeker van extreem-rechts aan de Universiteit van Göteborg	- familie dader - organisatie - expert
NRC	Christchurch is een dag na de aanslag verdoofd door de schok	16-3-2019	- Tarita Charlie - James	- burger/ooggetuige - burger/ooggetuige
NRC	De dader was verslaggever van zijn eigen terreurdaad	15-3-2019	- 8chan gebruiker - 8chan gebruiker	- aanhanger dader - aanhanger dader

NRC	Rechtse aanslagpleger heet minder vaak 'terrorist' dan islamitische	10-4-2019	-	-
NRC	Ooggetuigen over de aanslag in Christchurch	15-3-2019	- ooggetuige - Farid Ahmed - woordvoerder Syrian Solidarity New Zealand	- burger/ooggetuige - burger/ooggetuige - burger/organisatie
NRC	Christchurch toont wat ideeën over 'pure natie' uitlokken	15-3-2019	- Leo Lucassen	- media/publiek figuur
NRC	Australië wist dat dit eraan zat te komen	18-3-2019	- Waleed Aly - premier Scott Morrison - Jason Wilson - Kristy Campion - Andrew Bolt	- media/publiek figuur - politicus - media/publiek figuur - expert - expert
NRC	Dodental Christchurch loopt op tot 50, premier ontving manifest dader	16-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ) - Mia Garlick, woordvoerder Facebook	- politicus - organisatie
NRC	Bijna iedere moslim in Christchurch heeft iemand verloren	17-3-2019	- nabestaande - Mokshed Ali - imam Gamal Fouda	- slachtoffer/nabestaande - burger/ooggetuige - geestelijke
NRC	Bezeten door de angst voor 'omvolking'	16-3-2019	-	-
Volkskrant	Schutter pleegde terreuraanslag 'om immigratie te stoppen'	15-3-2019	-	-
Volkskrant	Ooggetuige: 'Nieuw-Zeeland voelde als het veiligste land ter wereld, nu niet	15-3-2019	- inwoner Christchurch	- burger/ooggetuige

	meer, nu ben ik bang'			
Volkskrant	Beelden aanslag blijven opduiken, ondanks inspanningen Facebook, Twitter en YouTube	15-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
Volkskrant	Dodental terreuraanslag Christchurch loopt op naar 50	16-3-2019	- Mike Bush, politiecommissaris - Premier Jacinda Ardern (NZ) - Recep Tayyip Erdogan - Mushfiqur Rahim - Donald Trump - Premier Rutte - Koningin Elizabeth - Koning Willem-Alexander - Koningin Maxima	- politie/justitie - politicus - politicus - inwoner - politicus - politicus - koninklijke familie - koninklijke familie - koninklijke familie
Volkskrant	Schutter Nieuw-Zeeland voorgeleid; had wapenvergunning; premier kondigt aanpassing wapenwetten aan	16-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ) - Paul Kellar, rechter	- politicus - politie/justitie
Volkskrant	Inwoners van Christchurch: 'De schutter was constant aan het schieten. Het ging maar door'	15-3-2019	- Mohan Ibn Ibrahim - Steve Addison - Shaun Rolston	- burger/ooggetuige - burger/ooggetuige - burger/ooggetuige
Volkskrant	Kleine moslimgemeenschap in Nieuw-Zeeland voelde zich altijd veilig	15-3-2019	-Mustafa Farouk, voorzitter islamitische federatie 'Fianz'	- organisatie
Volkskrant	Leiders moslimlanden vinden aanslag Christchurch het gevolg van islamofobie in het Westen	15-3-2019	- Mevlut Cavusoglu - Tayyip Erdogan - Imran Khan - Javed Zarif - Youssef al-Othaimen - Joko Widodo - Sheikh Hasina	- politicus - politicus - politicus - politicus - politicus - politicus - politicus

Volkskrant	Aanslagpleger Nieuw-Zeeland voegt daad bij het extreem-rechtse woord	15-3-2019	- Pieter-Jaap Aalbersberg, Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding	- organisatie
Volkskrant	De belangrijkste feiten op een rij over de aanslag in Nieuw-Zeeland	16-3-2019	-	-
Volkskrant	'Christchurch' laat zien hoe gevaarlijk de fantasie van een monoculturele, 'blanke' samenleving is	15-3-2019	- Pieter Giesen	- media/publiek figuur
Volkskrant	Volkskrant Ochtend: Schutter Nieuw-Zeeland verschijnt voor de rechter; premier kondigt aanpassing wapenwetten aan	16-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ) - Donald Trump - sheikh Ilyas El Yousfi - Pieter Giesen	- politicus - politicus - geestelijke - media/publiek figuur
Volkskrant	CHRISTCHURCH IN ROUW Het vreedzame Christchurch kan het grove geweld maar moeilijk bevatten: 'Dit is niet Nieuw-Zeeland.'	16-3-2019	- McKynlee Breen - Getahun Engdayihu - Mark Inder - Mohammad Kalam	- burger/ooggetuige - burger/ooggetuige - burger/ooggetuige - burger/ooggetuige
Volkskrant	Na bloedbad gaat Nieuw-Zeeland wapenwet aanpakken	17-3-2019	- Nicole McKee, De Raad van Wapenvergunninghouders	- organisatie
Volkskrant	Christchurch rouwt als na de aardbeving: 'Het is verdrietig en mooi tegelijkertijd'	17-3-2019	- Lisa Tamaki - Peter Beck, priester - Linkikoni Ale - Mohammad Kalam - Jay Abdallah	- burger/ooggetuige - geestelijke - burger/ooggetuige - burger/ooggetuige - burger/ooggetuige

Algemeen Dagblad	Facebook verwijderde 1,5 miljoen video's in eerste 24 uur van aanslag Christchurch	17-3-2019	-	-
Algemeen Dagblad	Dader stuurde manifest kort voor aanslag naar premier Nieuw-Zeeland	17-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
Algemeen Dagblad	Familie schutter zegt sorry voor aanslagen Nieuw-Zeeland: 'Het is niet goed te maken'	17-3-2019	- Marie Fitzgerald - Terry Fitzgerald	- familie dader - familie dader
Algemeen Dagblad	Aanslagpleger wil zichzelf verdedigen en ontslaat advocaat	18-3-2019	- mr. Peters	- politie/justitie
Algemeen Dagblad	Terrorist Nieuw-Zeeland kocht wapens online	18-3-2019	- wapenhandelaar - Premier Jacinda Ardern (NZ)	- burger/ooggetuige - politicus
Algemeen Dagblad	Premier Nieuw-Zeeland: Nooit meer naam van schutter Christchurch noemen	19-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
Algemeen Dagblad	Meer dan veertig doden en tientallen gewonden bij aanslagen op moskeeën Nieuw-Zeeland	15-3-2019	- Mike Bush, politiecommissaris - Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politie/justitie - politicus
Algemeen Dagblad	Dit weten we tot nu toe over de	15-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus

	aanslagen in Nieuw-Zeeland		-	
Algemeen Dagblad	Lees terug: Nieuw-Zeeland in diepe rouw na aanslag op moskeeën	15-3-2019	- Syed Mazharuddin - Fouad Khouakhi, secretaris MIV Assalam - Mohammad Javad Zarif	- burger/ooggetuige - organisatie - politicus
Algemeen Dagblad	Nederlanders in Christchurch: 'Als het hier al gebeurt, ben je nergens meer veilig'	15-3-2019	- meneer Janssens - mevrouw Janssens	- burger/ooggetuige - burger/ooggetuige
Algemeen Dagblad	Getuige: 'Hij keek me aan, maar zei niets. Toen begon hij te schieten'	15-3-2019	- Ramzan Ali - Mohammed Jama	- slachtoffer/nabestaande - slachtoffer/nabestaande
Algemeen Dagblad	Erdogan: Christchurch is 'laatste voorbeeld van groeiend racisme en islamofobie'	15-3-2019	- Erdogan - Imran Khan - Erna Solberg - Vladimir Poetin - Angela Merkel - Theresa May	- politicus - politicus - politicus - politicus - politicus - politicus
Algemeen Dagblad	Nieuw-Zeeland doelwit 'omdat zelfs meest afgelegen land niet vrij meer is van massa-immigratie'	15-3-2019	- Mustafa Farouk, voorzitter van de federatie van islamitische organisaties in Nieuw-Zeeland - voorzitter Zayd Blissett van de Muslim Association of Marlborough	- organisatie - organisatie
Algemeen Dagblad	Familieleden zoeken slachtoffers van aanslag: 'Mijn man is er slecht aan toe'	15-3-2019	- Alta Marie	- slachtoffer/nabestaande
Algemeen Dagblad	Hoe de terrorist van Christchurch	15-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus

	tot zijn massamoord kwam			
Telegraaf	Ooggetuige aanslag Christchurch: 'Het was een monster'	15-3-2019	- ooggetuige - Carl Pomare - meneer Janssens	- burger/ooggetuige - burger/ooggetuige - burger/ooggetuige
Telegraaf	Donaties stromen binnen na bloedbad Christchurch	15-3-2019	- Natalie	- burger/ooggetuige
Telegraaf	Australische terrorist had wapenvergunning	15-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
Telegraaf	Moskeeschutter 'wilde doorgaan met aanslagen'	16-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
Telegraaf	Lachende moskeeterrorist maakt racistisch gebaar in rechtbank	16-3-2019	-	
Telegraaf	Familie schutter Nieuw-Zeeland reageert onthutst	17-3-2019	- Marie Fitzgerald - Terry Fitzgerald	- familie dader - familie dader
Telegraaf	Huiszoeking bij zus terrorist Nieuw-Zeeland	18-3-2019	- Australische politie	- politie/justitie
Telegraaf	Regering Nieuw-Zeeland eens over wapenwet	18-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
Telegraaf	Eerste lichamen Christchurch vrijgegeven	19-3-2019	-	
Telegraaf	Nieuw-Zeeland verbiedt automatische wapens	21-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus

Telegraaf	Nieuw-Zeeland staat stil bij bloedbad moskeeën	24-3-2019	- Premier Jacinda Ardern (NZ)	- politicus
Telegraaf	49 doden bij aanslagen op moslims Nieuw-Zeeland	15-3-2019	- Premier Rutte	- politicus
Telegraaf	Australische terrorist was fitness instructeur	15-3-2019	- Ian Lambie	- expert
Telegraaf	Schutter Christchurch aangeklaagd voor 50 moorden	4-4-2019	-	
Telegraaf	Psychiatrisch onderzoek schutter Christchurch	5-4-2019	-	

Bijlage 2. Overzicht lexicalisatie-analyse

TELEGRAAF

Dader

Nominatie	
Formeel	Tarrant 24x
Semi-formeel	Brent(on) Tarrant 11x
Informeel	Brent(on) 4x
Identificatie	
Classificatie	Australiër 3x 28-jarige 8x man 6x jongen 1x werknemer 1x
Relationele identificatie	haar kleinzoon 1x
Fysieke identificatie	
Functionalisatie	dader 5x schutter 11x terrorist 7x (rechts)extremist 2x (hoofd)verdachte 7x moskeeschutter 1x fitness-instructeur 1x
Overig	monster 2x

Slachtoffers

Nominatie	
Formeel	
Semi-formeel	
Informeel	
Identificatie	
Classificatie	mensen 10x een man 1x een meisje 1x vluchtelingen 1x personen 1x kinderen 1x moskeegangers 1x moslims 4x gelovigen 1x menigte in het gebedshuis 1x
Relationele identificatie	mijn vriend 1x een vader en zijn dochter 1x nabestaanden 4x de families van doden en gewonden 1x
Fysieke identificatie	
Functionalisatie	slachtoffers 16x gewonden 3x gezinnen 1x doden 1x
Overig	

ALGEMEEN DAGBLAD

Dader

Nominatie	
Formeel	Tarrant 16x
Semi-formeel	Brent(on) Tarrant 10x
Informeel	Brent(on) 2x
Identificatie	
Classificatie	28-jarige 7x Australiër 4x de jongeman 1x de jongen 1x man 4x persoon 1x
Relationele identificatie	haar kleinzoon 3x haar zoon 1x
Fysieke identificatie	
Functionalisatie	aanslagpleger 3x dader 17x terrorist 4x schutter 10x verdachte 3x geradicaliseerde 1x personal coach 1x
Overig	

Slachtoffers

Nominatie	
Formeel	Ali 1x Nabi 1x
Semi-formeel	Ramzan Ali 1x Mohammed Jama 1x Mahdi Zougub 1x Zulfirman Syah 1x Ahmed Jchangir 1x Haji-Daoud Nabi 1x Farhaj Ashan 1x Kamel Darwish 1x
Informeel	Kamel 1x Zaid & Mustafa 1x
Identificatie	
Classificatie	mensen 17x bezoekers van twee moskeeën 1x een meisje 1x moskeegangers 1x moskeevrijwilliger 1x kinderen 4x gelovigen 3x vluchtelingen 3x ouderen 1x jongeman 1x man 1x (im)migranten 4x uitwisselingsstudenten 1x moslims 12x
Relationele identificatie	families (van de slachtoffers) 6x vrienden (van de slachtoffers) 3x nabestaanden 2x onze vriend 1x naasten 1x mijn man 3x zijn zoon 1x zijn vrouw 1x geliefden 2x een vader en zijn zoon 1x een gezin 1x broer 2x
Fysieke identificatie	
Functionaliserie	doden 6x slachtoffers 19x nabestaanden 2x gewonden 5x overlevende 2x getuigen 1x moslimgemeenschap 3x held 1x

VOLKSKRANT

Dader

Nominatie	
Formeel	Tarrant 32x
Semi-formeel	Brent(on) Tarrant 15x
Informeel	
Identificatie	
Classificatie	28-jarige 4x Australiër 5x persoon 1x man 1x
Relationele identificatie	
Fysieke identificatie	
Functionalisatie	schutter 24x (hoofd)verdachte 3x aanslagpleger 4x eenling 1x terrorist 3x dader 6x
Overig	

Slachtoffers

Nominatie	
Formeel	Kalam 3x Abdallah 1x
Semi-formeel	Mohan Ibrahim 3x Mohammed Kalam 2x Duaad Nabi 1x Sayad Milne 1x Farhaz Mohammed 1x
Informeel	
Identificatie	
Classificatie	moslims 16x mensen 6x bezoekers van twee moskeeën 1x moskeeganger 1x personen 1x vluchtelingen 3x (im)migranten 5x gelovigen 3x kinderen 2x
Relationele identificatie	familie (van de slachtoffers) 2x vrienden (van de slachtoffers) 2x nabestaanden 4x broeders en zusters 1x
Fysieke identificatie	
Functionalisatie	ooggetuige 1x inwoners 1x doden 13x gewonden 5x slachtoffers 9x voorbijgangers 2x moslingemeenschap 3x leider van het islamitisch centrum 2x zielen 1x
Overige	

NRC HANDELSBLAD

Dader

Nominatie	
Formeel	Tarrant 47x
Semi-formeel	Brent(on) Tarrant 15x
Informeel	Brent(on) 1x
Identificatie	
Classificatie	28-jarige 8x Australiër 7x man 7x jongen 1x
Relationele identificatie	zoon van een onderwijzer 1x
Fysieke identificatie	
Functionalisatie	fitness-instructeur 2x schutter 23x verdachte 3x dader 12x aanslagpleger 1x terrorist 4x (rechts)extremist 2x verslaggever 1x
Overig	

Slachtoffers

Nominatie	
Formeel	Hamzah 1x Rashid 1x
Semi-formeel	Noor Hamzah 1x Methon Noor 1x Mokshed Ali 1x Naeem Rashid 1x
Informeel	
Identificatie	
Classificatie	mensen 10x (im)migranten 5x moslims 10x moskeegangers 3x minderheden 1x vluchtelingen 3x jongetje 1x 14-jarige 1x jongen 1x kinderen 1x
Relationele identificatie	nabestaanden 3x families (van slachtoffers) 3x vrienden (van slachtoffers) 3x zoon 3x dochter 2x vader 1x oom 1x
Fysieke identificatie	
Functionalisatie	dode(n) 9x gewonde(n) 4x slachtoffer(s) 10x levens 1x overlevenden 2x personen 1x moslingemeenschap 1x voorbijgangers 1x lichamen 3x held 1x

Bijlage 3. Overzicht predicatie-analyse

VOLKSKRANT

DADER	SLACHTOFFER
<p>“die de beelden van de schietpartij in de Al Noor-moskee livestreamde” 2x</p> <p>“(rechts-)extremist(ische) / extreemrechtse”</p> <p>“Australische” 3x</p> <p>“die het bloedbad aanrichtte” 2x</p> <p>“in staat van beschuldiging gesteld”</p> <p>“die zeker 50 mensen heeft doodgeschoten” 3x</p> <p>“die Nieuw-Zeeland regelmatig bezocht”</p> <p>“was mobiel”</p> <p>“gestoorde”</p> <p>“die is geïnspireerd door andere gestoorde mensen”</p> <p>“een zelfverklaarde fascist”</p> <p>“fan van Trump”</p> <p>“dolende geest”</p> <p>“die vrijdag dood en verderf zaaide” 2x</p> <p>“die vrijdag het vuur opende”</p> <p>“overtuigd dat het witte Europese volk niet kan opboksen tegen het vruchtbaarheidsniveau van niet-witte Europeanen”</p> <p>“is voorgeleid” 2x</p> <p>“is opgepakt en aangeklaagd voor moord”</p> <p>“die de denkbepelden van het witte suprematisme aanhangt”</p>	<p>“tallose”</p> <p>“tientallen” 3x</p> <p>“onschuldige” 2x</p> <p>“50” 12x</p> <p>“34”</p> <p>“meer dan 20”</p> <p>“41”</p> <p>“8”</p> <p>“3”</p> <p>“1,3 miljard”</p> <p>“wanhopig”</p> <p>“schreeuwende”</p> <p>“afkomstig uit verschillende moslimlanden” 2x</p> <p>“jonge” 2x</p> <p>“39”</p> <p>“27-jarige”</p> <p>“klein en niet echt zichtbaar”</p> <p>“kleine”</p> <p>“veilig”</p> <p>“geen homogene groep”</p> <p>“bekeerde”</p> <p>“46 duizend”</p> <p>“Bengaalse/uit Bangladesh” 4x</p> <p>“Syrische/uit Syrië” 6x</p> <p>“Somalische/uit Somalië” 2x</p> <p>“Indonesische/uit Indonesië” 2x</p> <p>“Afghaanse/uit Afghanistan” 2x</p> <p>“Egyptische/uit Egypte” 2x</p> <p>“Turkse/uit Turkije” 4x</p> <p>“onze islamitische”</p> <p>“verloren”</p> <p>“als vluchteling gevestigd”</p> <p>“verdienen solidariteit” 2x</p> <p>“afgeschilderd als gevaar”</p> <p>“die aanwezig waren voor het vrijdagmiddaggebed”</p> <p>“huilend”</p> <p>“door een kogel geraakt”</p> <p>“droomde ervan profvoetballer te worden”</p> <p>“die zelf familieleden verloor bij de aanslag”</p>

NRC HANDELSBLAD

DADER	SLACHTOFFER
‘geïnspireerd door Breivik’’	‘49’’ 4x
‘die een extreemrechts motief had’’ 2x	‘34’’
‘wordt voorgeleid’’ 2x	‘48’’
‘Australische’’ 3x	‘40’’
‘die wild om zich heen schiet’’	‘stapels’’
(rechts-)extremist(ische) / extreemrechtse 2x	‘tientallen’’ 3x
‘gewelddadige’’	‘20’’ 3x
‘die zijn daden via sociale media de afgelopen dagen heeft aangekondigd’’	‘200’’ 2x
‘blonde’’	‘41’’
‘die een helm en kogelvrij vest droeg’’	‘50’’ 7x
‘was gewapend met semiautomatische vuurwapens’’	‘36’’
‘die vorige maand in Christchurch vijftig moskeegangers doodschoot’’	‘minder dan 3 procent’’
‘rustige’’	‘die achterin de gebedsruimte op stoelen zaten’’
‘die van gamen hield’’	‘met een migratieachtergrond’’
‘die werd gepest’’	‘vermiste’’
‘levensgevaarlijke’’	‘Bengaalse/uit Bangladesh’’ 5x
‘nooit meer dezelfde’’	‘Syrische/uit Syrië’’ 7x
‘was duidelijk geradicaliseerd’’	‘Somalische/uit Somalië’’ 3x
‘die minstens 49 mensen doodde in een moskee’’ 2x	‘Indonesische/uit Indonesië’’ 2x
‘van de terroristische aanslag’’	‘Afghaanse/uit Afghanistan’’ 2x
	‘Pakistaanse/uit Pakistan’’ 2x
	‘Egyptische/uit Egypte’’ 2x
	‘Turkse/uit Turkije’’ 4x
	‘rouwend’’
	‘snikkend’’
	‘met wanhoop in zijn stem’’

TELEGRAAF

DADER	SLACHTOFFER
“die ervan wordt verdacht zeker 49 mensen te hebben doodgeschoten”	“aanwezig in de moskee tijdens de aanslag”
“die dood en verderf zaaide in een tweetal moskeeën in Christchurch (Nieuw-Zeeland) en 49 mensen doodde”	“die neergeschoten waren”
“was mobiel”	“wat buiten lag te huilen”
“(rechts-)extremist(ische) / extreemrechtse” 6x	“49” 4x
“Australische” 5x	“48”
“is beschuldigd van moord”	“jonge”
“werd voorgeleid” 2x	“39” 3x
“lachende”	“tientallen”
“die zelf een manifest publiceerde”	“vrijgegeven”
“was geïnteresseerd in computergames”	“geïdentificeerd”
“gewoon normaal”	“vastgesteld”
“gewone”	“12”
“gedreven”	“zijn begraven” 2x
“was de enige”	“50” 7x
“zit vast” 2x	“30”
“vermoedelijke”	“een paar honderd”
“vermeende”	“Syrische/uit Syrië” 2x
“fitnessfanaat”	“Bengaalse/uit Bangladesh” 3x
“aangeklaagd” 2x	“Turkse/uit Turkije” 2x
“moet psychiatrisch worden onderzocht”	“aanwezig waren voor het vrijdagmiddaggebed”
“zwijgend”	
“zonder emoties”	
“werd vertegenwoordigd”	

ALGEMEEN DAGBLAD

DADER	SLACHTOFFER
‘wordt berecht’	‘50’ 4x
‘Australische’ 4x	‘36’ 2x
‘geïnteresseerd in computerspelletjes’	‘12’
‘normale’	‘dodelijke’
‘gelukkige’	‘vrijgegeven’ 2x
(rechts-)extremist(ische) / extreemrechtse 3x	‘begraven’
‘die wij kenden heel erg veranderd is’	‘40’ 2x
‘gewoon zichzelf’	‘tientallen’ 5x
‘in staat van beschuldiging gesteld’	‘49’ 4x
‘mentaal stabiel en helder, afgezien van zijn extreme ideeën’	‘ bezig waren met het gebed’
‘aangeklaagd voor moord’	‘die aan het bidden waren’
‘die na de aanslag kon worden opgepakt’	‘die altijd helpt bij de moskee’
‘wordt voorgeleid’ 2x	‘41’
‘wordt verdacht van moord’	‘7’
‘geradicaliseerde’	‘jonge’ 3x
‘was mobiel’	‘200’
	‘huilend’
	‘Bengaalse/uit Bangladesh’ 3x
	‘Syrische/uit Syrië’ 4x
	‘Somalische/uit Somalië’ 3x
	‘Indonesische/uit Indonesië’ 3x
	‘Afghaanse/uit Afghanistan’ 2x
	‘Pakistaanse/uit Pakistan’ 2x
	‘Egyptische/uit Egypte’ 2x
	‘Turkse/uit Turkije’ 3x
	‘48’
	‘die het overleefde’
	‘verstopte zich’
	‘de laatste die de moskee levend verliet’
	‘die in de moskee was’
	‘is overleden’
	‘is op veel plaatsen geraakt’
	‘een kleine minderheid’
	‘meer dan 40’
	‘wanhopige’
	‘zijn gedood’